

Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati v Památníku Tomáše Bati

BcA. Markéta Hašková

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Tvorba prostoru

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **BcA. Markéta Hašková**
Osobní číslo: **K23478**
Studijní program: **N0212A310007 Multimédia a design**
Specializace: **Tvorba prostoru**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Intervence v prostoru**

Zásady pro vypracování

- Rozbor zadaného prostorového úkolu a vymezení jeho problematičnosti
- Historiografie daného problému
- Známé příklady stejných nebo podobných řešení (min. 3 příklady, včetně osobního vyhodnocení)
- Koncept a vývoj návrhu (včetně osobního stanoviska)
- Autorská zpráva popisující vybrané a schválené řešení
- Výkresová část a obrazová dokumentace
- Dokladová část
- Fyzický model vybraného řešení, příp. realizace/instalace

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

CIGLER, Václav; MOTYČKA, Michal; ŠINDELOVÁ, Jana a ADLEROVÁ, Alena. *Václav Cigler – prostory, projekty = Václav Cigler – spaces, projects = Václav Cigler – Räume, Projekte*. Praha: Michal Motyčka], 2009. ISBN 978-80-254-4978-3.
ČERNÝ, Jiří. *Základy scénického a architektonického svícení*. 1-3. Druhé, revidované vydání. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2021. ISBN 978-80-7331-565-8.
NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: Krajina, místo, architektura*. Vyd.2. Praha: Dokořán, 2010. ISBN: 978-80-7363-303-5.
SENNETT, Richard, KRATOCHVÍL, Petr (ed.). *Architektura a veřejný prostor: texty o moderní a současné architektuře IV*. Praha: Zlatý řez, 2012. ISBN 978-80-903826-4-0.
VÁCLAVOVÁ, Denisa; ŽIŽKA, Tomáš a DVOŘÁK, Jan. *Site specific*. Praha: Pražská scéna, 2008. ISBN 978-80-86102-44-3.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. arch. Kamil Koláček**
Ateliér Tvorba prostoru

Oponent diplomové práce: **MgA. Martin Cizner**
Ateliér Tvorba prostoru

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2024**

Termín odevzdání diplomové práce: **23. května 2025**



Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

Ing. arch. Kamil Koláček
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení diplomové práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na diplomové práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....

podpis autora

ABSTRAKT

Práce je zaměřena na umělecké intervence a konkrétně řeší formu instalace v Památníku Tomáše Bati ve Zlíně. Cílem této práce je odpovědět na výzvu Památníku Tomáše Bati a představit koncept oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati. Rešerše historického kontextu stavby a analýza intervenčních způsobů propojení umění a architektury jsou podkladem pro konečný návrh. Výsledné řešení nabízí interaktivní pojetí oslavy významného výročí a klade důraz na zapojení návštěvníků.

Klíčová slova: Památník Tomáše Bati, umělecká intervence, výročí, site-specific, interakce, projekce

ABSTRACT

The thesis focuses on artistic interventions and specifically addresses the form of installation in the Tomáš Bat'a Memorial in Zlín. The aim of this thesis is to respond to the call of the Tomáš Bat'a Memorial and to present the concept of celebrating the 150th anniversary of the birth of Tomáš Bat'a. The research of the historical context of the building and the analysis of intervention methods of connecting art and architecture are the basis for the final design. The result offers an interactive concept of celebrating a significant anniversary and emphasises the involvement of visitors.

Keywords: Tomas Bata Memorial, art intervention, anniversary, site-specific, interaction, projection

Chtěla bych touto cestou poděkovat nejprve svým rodičům za podporu při studiu, dále kamarádům za pomoc a sdílení společných strastí i radostí a v neposlední řadě mé přítelkyni za trpělivost a péči při psaní této práce.

OBSAH

ÚVOD 11

1 PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI.....12

1.1 ARCHITEKT FRANTIŠEK LÝDIE GAHURA 12

1.1.1 Budování kariéry a zlínské zakázky 12

1.1.2 Sakrální stavby.....13

1.2 KONTEXT STAVBY A JEJÍ ARCHITEKTURA.....13

1.2.1 Expozice 1933–1934.....14

1.2.2 Dům umění v Gottwaldově 15

1.2.3 Další vývoj a změna pohledu 16

1.2.4 Obnova Památníku.....16

1.2.5 Barevnost Památníku 17

1.3 PŘÍKLADY DALŠÍCH PAMÁTNÍKŮ 18

2 SITE SPECIFIC UMĚNÍ 20

2.1 VYSVĚTLENÍ TERMÍNU A HISTORICKÝ KONTEXT 20

2.1.1 Vývoj ve světě 20

2.1.2 Vývoj site specific a české umění.....21

2.2 VÝZNAMNÁ VÝROČÍ, POCTA OSOBNOSTEM A INTERVENCE JAKO NÁSTROJ 21

2.3 SAKRÁLNÍ PROSTORY A INTERVENCE.....22

2.4 PROJEKCE A TEXTIL V UMĚLECKÝCH INSTALACÍCH.....24

2.4.1 Příklady instalací využívající projekci.....24

2.4.2 Stručný vývoj projekčních systémů.....25

2.4.3 Dělení efektových projekcí 26

2.4.4 Projekční systémy v praxi 26

3 KONCEPT INTERVENCE V PAMÁTNÍKU TOMÁŠE BATI.....27

3.1 KONTEXT OKOLÍ PAMÁTNÍKU TOMÁŠE BATI 27

3.2 NÁVŠTĚVA PAMÁTNÍKU TOMÁŠE BATI 27

3.2.1 Analýza provozu a návštěvnosti 27

3.3 VÝVOJ NÁVRHU 28

3.3.1 První fáze – účel instalace.....28

3.3.2 Druhá fáze – koncept 29

3.3.3 Třetí fáze – forma konceptu 29

3.3.4 Světelná zkouška.....29

3.3.5 Konkretizace formy.....30

3.3.6 Varianty vnitřní instalace 31

3.3.7 Technické aspekty a provozní řešení vnitřní instalace 32

3.3.8 Venkovní instalace.....33

3.3.9 Technické aspekty venkovní instalace.....34

3.3.10 Umělecký záměr 34

3.4 SCÉNÁŘ AKCE 34

3.4.1 Komentované prohlídky, beseda..... 34

3.4.2 Procházka po architektuře 35

3.5 VÝSTUP Z AKCE 35

3.6 PROJEKTOVÁ ČÁST: TECHNICKÁ DOKUMENTACE A VIZUALIZACE..... 36

ZÁVĚR 50

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 51

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ K OBRÁZKŮM..... 53

SEZNAM OBRÁZKŮ..... 54

SEZNAM TABULEK 55

SEZNAM PŘÍLOH 56

ÚVOD

Při studiu magisterského programu jsem měla možnost pracovat několik měsíců jako průvodkyně v Památníku Tomáše Bati. Tato práce mi dala náhled do fungování kulturní instituce, znalosti nejen o životě Tomáše Bati a dalších významných osobnostech, ale i o historii města Zlína a baťovském myšlení. Hlavně jsem ale mohla strávit spoustu hodin uvnitř i kolem výjimečného díla architekta Františka Lýdie Gahury. Jsem si jistá, že tento prostor mě nikdy neomrzí.

V procesu volby zaměření diplomové práce se objevilo téma Památník. To pro mě byla jasná volba. Blíží se totiž 150. výročí narození Tomáše Bati. Takové výročí je příležitostí pro město Zlín a zlínské instituce, Památník Tomáše Bati nevyjímaje, a téma práce se tak zkonkretizovalo na návrh instalace u příležitosti oslavy významného výročí.

Cílem práce je představení návrhu, který bude zpracován citlivě a s ohledem na historii stavby i jejího architekta. Kromě důstojné oslavy by akce měla být i výzvou k návštěvě Památníku pro všechny věkové kategorie a vyvolat zájem u těch, kteří se o architekturu běžně nezajímají. Nečekanou interakcí poznají budovu v novém kontextu a sami se na chvíli stanou hlavním aktérem večera.

Práce je koncepčním podkladem pro možnou realizaci oslavy zmiňovaného výročí. I jednorázová událost může mít přesah, proto řeším možné využití konkrétních výstupů pro budoucí účely.

Jednou z klíčových otázek pro mě byla forma instalace a jak přistoupit k samotnému návrhu ve spojení s tak významnou stavbou, která je význačná svou jednoduchostí a čistotou, a jakým způsobem navázat na odkaz architekta. Měl by být návrh prostý či naopak výstřední a v kontrastu s Památníkem?

V první části se stručně zaobírám životem a kariérou Františka Lýdie Gahury a dále rozebírám historii jeho vrcholného architektonického díla. Na to navazuje rešerše jiných památníků věnovaných osobnostem či událostem.

Site-specific umění je shrnujícím názvem pro druhou kapitolu, kde se věnuji terminologii a historickému kontextu, dále se zaobírám možnými formami připomenutí výročí a zmiňuji i propojení umění a architektury v sakrálním prostoru, jímž je jistým způsobem i Památník Tomáše Bati.

Následují příklady instalací využívající projekci a stručný přehled technických aspektů projekce. Hlavní a poslední část představuje finální podobu návrhu, čemuž předchází uvedení do kontextu fungování Památníku v dnešní době. Poté již navazuje autorský návrh a jednotlivé fáze vývoje, scénář akce a výstupy z ní, technická dokumentace a na závěr vizualizace.

Limitující faktory se objevily především u proveditelnosti návrhu po technické stránce, ale věřím, že jsem na konci došla k řešení, které je funkční a je zajímavým námětem pro potenciální realizaci.

1 PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI

První kapitola v následujících odstavcích přiblíží tvorbu architekta Františka Lýdie Gahury, tak abychom mohli snáze pochopit výtvarné záměry v jeho tvorbě, jež vyvrcholila stavbou Památníku Tomáše Bati. Slovo památník bude v této práci hojně zmiňované, a proto se hodí ujasnit jeho význam. Obecně je to místo připomínající událost nebo třeba osobu, kterou svou podobou respektuje, zároveň vybízí k navštívení a může zastupovat edukační činnost.¹

1.1 Architekt František Lýdie Gahura

František Lýdie Gahura a jeho ideje byly nezastupitelnou součástí rozvoje Zlína v meziválečném období po stránce architektonické i urbanistické. Přidanou hodnotou jeho architektury je ale i umělecký cit skloubený se sochařskými prvky, a jeho stavby tak dosahují emotivních účinků. Narodil se v roce 1891 na Padělkách do chudých poměrů. Jeho otec se živil jako švec a obecní cihlář. To bylo klíčové pro Gahurovu budoucí tvorbu.²

Od malička se totiž mohl učit modelovat cihlářskou hlínu. Jeho cesty později vedly do Uherského Hradiště, kde navštěvoval Průmyslovou školu jakožto sochařský učeň. Získání výučního listu předcházela praxe u Aloise Amorta, sochaře a štukatéra. V sochařině chtěl pokračovat i nadále a nepřekvapí nás, když byl v roce 1910 přijat na Umělecko-průmyslovou školu v Praze, kde absolvoval obor zaměřený na figurální a ornamentální modelování, dále pak ještě speciální školu dekorativní architektury. Po finanční stránce nebyl jeho život v té době jednoduchý, přestože si přivydělával například tvorbou hliněných sošek, bust a dalších objektů.³

V té době měl Gahura podle všeho možnost blíže poznat osobnost Tomáše Bati, když se podílel jako štukatér při práci na jeho vile. Na škole se Gahura seznámil s řadou osobností, jako například s Františkem Kyselou nebo Josipem Plečnikem. V tomto období se ženil s Lýdií Rousovou. Pocházela z Prahy, ale rozhodla se pro život ve Zlíně, aby mohla pokračovat v podpoře svého manžela. Gahura si byl její podpory dobře vědom. A odtud pochází zajímavost spojovaná s jeho jménem. Jako symbol díky si osvojil manželčino křestní jméno Lýdie a ona zase jeho jméno František. Na další studium, tentokrát v oboru architektury, si půjčuje u firmy T. a A. Baťa. V roce 1919 přestupuje na Akademii

výtvarných umění v Praze k samotnému profesorovi Janu Kotěrovi, který je také úzce spojován se Zlínem.⁴



Obrázek 1 František Lýdie Gahura⁵

Na Gahuru měl společně s Josipem Plečnikem vliv, který se propisoval zejména v Gahurových raných dílech. Ale základní hodnoty jako snaha o formální dokonalost, ponoření do historie nebo důraz na poslání tvorby architektů se prolínají celou jeho kariérou. Při studiu stále pracoval na sochařských zakázkách a zároveň se s Lýdií stali rodiči dcery Kazi.⁶

1.1.1 Budování kariéry a zlínské zakázky

V té době také dostal k vypracování první úkoly pro firmu Baťa i město Zlín. A i přes nedostatek technických znalostí v začátcích studia vyhrál v architektonické soutěži první místo za projekt zlínské radnice, jejíž realizace probíhala v letech 1922–1924. Díky tomuto úspěchu si mohl dovést koupit domu na Kudlově a natrvalo se vrátit do Zlína. V roce 1924 už byl evidován jako stálý zaměstnanec firmy Baťa, zůstal zde až do roku 1945. S jeho nástupem začíná přestavba továrny. Navrhuje regulační plán a společně se stavitelem Arnoštem Sehnalem se podílí na konceptu konstrukčního systému, který se stal klíčový pro výstavbu továrního areálu a později i veřejných staveb. V jeho projektech se odrážely Baťovy požadavky spojené s minimálními náklady, účelností a efektivitou. Postupně si ve firmě vybudoval jméno a stal se váženým architektem, vedl klidný rodinný život a v roce 1929 se manželům narodil syn František. Mezi Gahurovy firemní úkoly rozsáhlejších rozměrů se řadí výstavba nemocničního areálu, Masarykových škol, internátů pro mladé muže a ženy Baťovy školy práce a

¹ GUTIÉRREZ, *Místa, kde můžeme být hrdí na naši zem. Nově postavené památníky vzdávají hold českým osobnostem i kvalitní architektuře*, 2023

² HORŇÁKOVÁ, *Životní příběh architekta Františka Lýdie Gahury*, 2019, s. 49-51

³ tamtéž

⁴ tamtéž

⁵ KRAJSKÁ GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ VE ZLÍNĚ, *František Lýdie Gahura*, 2016

⁶ HORŇÁKOVÁ, *František Lýdie Gahura: 1891-1958: projekty, realizace a sochařské dílo*, 2022, s. 10

s tím související urbanistické řešení, obchodní dům nebo Velké kino na náměstí Práce. Na Jana Kotěru navázal rozšířením regulačního plánu dělnické čtvrti Letná a na místě vyrostly typizované rodinné domky, které jsou výjimečné svým vzhledem i urbanistickým řešením. Městem tak postupně prostupuje architektův rukopis.⁷



Obrázek 2 Pohled na školní čtvrť z terasy hotelu Společenský dům (1935)⁸

1.1.2 Sakrální stavby

Zatím nezmíněnou složkou Gahurovy tvorby jsou sakrální stavby. Chtěl, aby tyto prostory působily maximálně emotivně. V jeho architektonických postupech se silně odráželo jeho sochařské nadání, kdy budovy modeloval pomocí propojení geometrických těles a tvarů. Příkladem naplnění duchovních potřeb zaměstnanců firmy je kaple sv. Václava v obci Kudlov z roku 1927, dále například hřbitovní kaple svatých Cyrila a Metoděje, dominanta hřbitova u obce Komárno. Do této sekce můžeme zařadit i jeho vrcholné dílo – Památník Tomáše Bati, a ačkoliv se nejedná o stavbu přímo sakrální, můžeme v ní zažít pocity podobné, jako bychom se nacházeli v katedrálním prostoru a intenzivně vnímat duch místa. Na sakrální architekturu navazuje výstavba zlínského lesního hřbitova v letech 1932-1935, ve kterém Gahura zachovává přirozené prostředí.⁹

⁷ HORŇÁKOVÁ, *Životní příběh architekta Františka Lýdie Gahury*, 2019, s. 51, 55, 57, 61, 65

⁸ VAŇHARA, *Pohled na školní čtvrť z terasy hotelu Společenský dům (1935)*

⁹ HORŇÁKOVÁ, *Životní příběh architekta Františka Lýdie Gahury*, 2019, s. 51, 55, 57, 61, 65

¹⁰ ONOMONOPHOTOGRAPHY, *Kaple sv. Václava*



Obrázek 3 Kaple sv. Václava¹⁰

Nedlouho po smrti Tomáše Bati zasáhl osud i manžele Gahurovy, když jim v roce 1934 během dvou měsíců zemřely obě děti. Po válce se rozmohla protibaťovská ideologie a architekt byl nucen odejít ze Zlína do Brna. I přes podporu přátel pro něj bylo toto období traumatizující a postupně se začalo projevovat na jeho zdraví. Umírá v roce 1958 a byl pochován na zlínském Lesním hřbitově.¹¹

1.2 Kontext stavby a její architektura

Památník Tomáše Bati je bezesporu vrcholnou demonstrací talentu architekta Františka Lýdie Gahury a zároveň uctivou připomínkou osobnosti Tomáše Bati. Nečekaná a tragická smrt Bati vedla k potřebě pocítit továrníka, zakladatele baťovského Zlína. Myšlenka se stala skutečností a přesně rok od smutné události, tedy 12. července 1933, mohl být Památník otevřen veřejnosti.¹² Stavba je symbolem okamžiku, který zasáhl nejen obyvatele Zlína. Havárie letadla překazila Baťovy plány navštívit švýcarský Möhlin při příležitosti slavnostního otevření firemní továrny. Společně s pilotem Jindřichem Broučkem o dva dny později spočinuli na Lesním hřbitově.¹³

Prázdný prosklený hranol trůnící nad městem je variací na konstrukční téma zlínského modulu. Opakující se rozměr 6,15 m vytváří pravidelný rastr rytmitizující skleněný plášť. Beton, ocel, sklo, to jsou základní materiály, které přispívají k celkovému dojmu stavby, která ideově symbolizuje vlastnosti Tomáše Bati. Zmiňovanými vlastnostmi by měla být velkorysost, optimismus, prostota, jasnost a vzlet. Když na sebe necháme prostor působit, začneme tyto vlastnosti objevovat. Symbolika

¹¹ HORŇÁKOVÁ, *František Lýdie Gahura: 1891-1958: projekty, realizace a sochařské dílo*, 2022, s. 6

¹² Tamtéž, s. 30

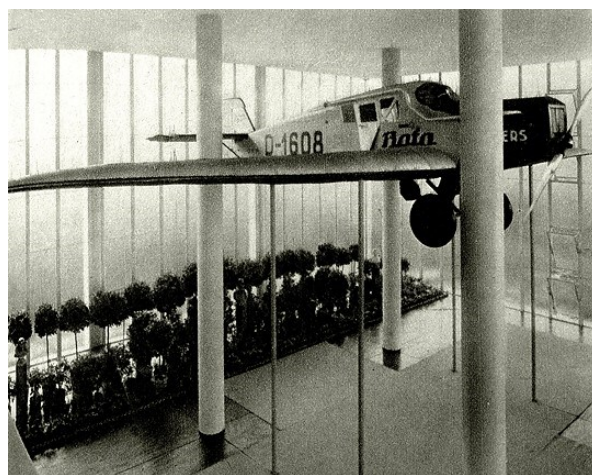
¹³ VŠETEČKA, *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*, 2019, s. 101

optimismu se odráží ve vertikálním pojetí stavby, velkorysost v otevřenosti prostoru, prostota a jasnost v jednoduchosti a čistotě, duchovní vzlet je patrný z kompozice, která nás láká hledět vzhůru.¹⁴



Obrázek 4 Památník T. Bati, 1933¹⁵

Otevřené trojlodí a výrazná prosvětlenost dodávají místu duchovní rozměr. Gahurův úmysl umocňuje letoun Junkers F13, který je konkrétní připomínkou osudného dne. Kromě přirozeného světla prostupující skrze katedrální skla se v Památníku počítalo i s osvětlením ve večerních hodinách. Elektřina rozvedená do zásuvek byla jediné technické médium v budově, nebyla zde možnost vytápění a přívodu vody. Podlahové zásuvky umožnily elegantní zapojení stojanových lamp Luminator, díky kterým Památník září, a je tak viditelnou dominantou města i za tmy.¹⁶



Obrázek 5 Letadlo, se kterým se Tomáš Baťa zřítíl (1934)¹⁷

Z dolní části Náměstí T. G. M. pak můžeme stavbu vnímat jako součást propracovaného urbanistického celku. Kopec vedoucí k Památníku je po obou stranách lemován budovami internátů pro mladé lidi navštěvující Baťovu školu práce. Parkový prospekt se stává přirozenou linií města kolmo navazující na osu údolí řeky Dřevnice. Toto urbanistické řešení je možné srovnat s antickými městy a samotný Památník vnímat jako aluzi na řecký chrám. Původně Gahura totiž plánoval sedmiosé průčelí, které by umožňovalo do budovy vstupovat středem, stejně jako v athénském Parthenonu nebo římském Pantheonu. Postupně ale architekt upravil měřítko a došel k průčelí šestiosému.¹⁸



Obrázek 6 Náměstí T. G. Masaryka ve Zlíně v roce 1937¹⁹

1.2.1 Expozice 1933–1934

Výstavba Památníku proběhla během pouhých 4 měsíců, a tak nezbylo příliš času na návrh expozice. Jediným pevným bodem byl vstupní prostor s dominantním letadlem a bustami Tomáše Bati, jeho matky Anny a bratra. Zbytek prostoru byl tak zahrnut nahodilými předměty odkazujícími na osobnost Tomáše Bati, rozvoj firmy a město Zlín. Jen pár měsíců po otevření Památníku předložil architekt Zdeněk Rossman starostovi Zlína Dominiku Čiperovi návrh k vytvoření nové expozice, která by vyřešila tehdejší neutěšený stav. Následující rok tedy dochází k proměně vnitřních prostor, kdy přízemí bylo věnováno osobnosti Tomáše Bati, druhé podlaží firmě Baťa a baťovské architektuře, třetí bylo ponecháno volné pro krátkodobé výstavy.²⁰

¹⁴ Tamtéž s. 101, 103, 105, 107, 109

¹⁵ SOKA, *Památník T. Bati, 1933*, 2019

¹⁶ VŠETEČKA, *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*, 2019, s. 101

¹⁷ ATELIER DE SANDALO, *Letadlo, se kterým se Tomáš Baťa zřítíl (1934)*, ©2006

¹⁸ VŠETEČKA, *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*, 2019, s. 101

¹⁹ MUZEUM JIHOVÝCHODNÍ MORAVY VE ZLÍNĚ, *Náměstí T. G. Masaryka ve Zlíně v roce 1937*, 2024

²⁰ VŠETEČKA, *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*, 2019, s. 109, 113

Rossman se snažil respektovat původní ráz stavby, který propojil s vlastní ideovou myšlenkou vnášející do prostoru pohyb návštěvníků. Pásová instalace koberce totiž evokovala výrobní obuvnický pás, po kterém se divák procházel a zároveň si prohlížel obrazovou dokumentaci na panelech lemující linii koberce.²¹ Další úpravou bylo rozdělení prostoru skleněnou stěnou v příčné ose, která měla napomoci k funkčnímu i estetickému uspořádání místa. Ve zmiňovaném třetím podlaží sloužícímu k příležitostným výstavám došlo během let 1940-1941 ke změně a byla zde umístěna sbírka obuvi.²²



Obrázek 7 Interiér Památníku ve 30. letech²³

1.2.2 Dům umění v Gottwaldově

Následně se započalo s plánováním vetknutí Městského muzea ve Zlíně do Památníku, stalo se tak 3. února 1944. Později toho roku byl skleněný plášť budovy silně poškozen tlakovou vlnou během bombardování a provoz byl přerušen. Začalo se uvažovat nad dalším využitím Památníku, letadlo bylo odvezeno a rozebráno, sbírky postupně přemístěny. Vzhledem k politické situaci se totiž začala projevovat snaha o vymazání všeho, co se vázalo k osobnosti Tomáše Bati. Památník T. B. je 6. června 1948 přejmenován na Dům umění a začíná sloužit k výstavním a koncertním účelům.²⁴

K tomu byly zapotřebí jisté úpravy, které provedli architekt František Kadlec a stavitel Josef Gargulák. Další, mnohem radikálnější úpravu, přesněji rekonstrukci a dostavbu měl na svědomí architekt Eduard Staša a odehrála se v polovině 50. let. Prostor bylo nutné přetvořit, jelikož se měl stát stálým sídlem

filharmonie. Jen těžko představitelné se stalo skutečností a čistý funkcionalismus byl převálcován vestavěním koncertního sálu s varhanami.²⁵

Zajímavostí je ale skutečnost, že umístění tohoto nástroje napomohl Jiří Hanzelka, který byl vášnivým varhaníkem. Skleněné fasády na západní i východní straně byly odstraněny přístavěním cihlových přístavků. Vnitřní schodiště bylo vybouráno a přesunuto právě do jedné z přístaveb. Další změnou na fasádě byla i úprava jejího členění, kdy přibýly vodorovné profily, výška skel byla přeformátována a okenní křídla byla opatřena panty, aby bylo možné zajistit odvětrání prostoru. Dalším prvkem, o který Gahura stavbu odprostil, bylo ústřední topení. Bez toho by se už ale prostor s novým účelem neobešel.²⁶

19. listopadu 1955 byl uspořádán velkolepý koncert na počest slavnostního otevření Domu umění. Z pohledu kulturního života ve městě i kraji to byla veliká sláva, koncertu se zúčastnili například delegáti ministerstva kultury, krajských i městských úřadů a významných místních závodů. Odbila osmá hodina večerní a sálem se rozezněla slavná Libuše Bedřicha Smetany. Prostor hlediště pobral celkem 680 návštěvníků.²⁷



Obrázek 8 Dům umění se dočkal instalace varhan²⁸

V únoru 1957 se Dům umění stal i hlavním sídlem krajské galerie. Každoročně bylo návštěvníkům představeno několik výstav umělců z Československa i zahraničí a od roku 1968 se galerie zaměřovala i na užité umění a průmyslový design. Navázala tím na tradice Zlínské školy umění. V polovině 60. let došlo k dalším úpravám bývalého Památníku. Architekt Jiří Čančík rozdělil třetí podlaží pomocí

²¹ ŠPIDLOVÁ, *Památník Tomáše Bati: Proměny, jeho rekonstrukce a navrácení původní funkce objektu*, 2019, s. 54

²² VŠETEČKA, *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*, 2019, s. 113

²³ VAŇHURA, *Interiér Památníku ve 30. letech*, © 2025

²⁴ HORNÁKOVÁ, *Rozloučení s Domem umění aneb Od Památníku k Památníku*, 2013, s. 43, 44

²⁵ Tamtéž

²⁶ VŠETEČKA, *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*, 2019, s. 117

²⁷ KOUTNÝ, *Filharmonie v památníku*, 2019, s. 223

²⁸ NOVOTNÝ, *Dům umění se dočkal instalace varhan*, © 2025

příček na část výstavní a kancelářskou, prostor otevřel a přivedl do něj světlo, taktéž použil variabilní panely. Na počátku 70. let byly provedeny změny v přízemí a patře. Kromě odstranění bufetu, přidání odpočinkového sezení a úprav šatny s pokladnou byla položena mramorová dlažba, na obložení stěn se použily dřevěné obklady. Dále byla naproti vstupu umístěna skleněná stěna, naproti schodišti stěna zrcadlová a barevná vitráž s motivem hudebnice nad podestou schodiště.²⁹

1.2.3 Další vývoj a změna pohledu

V 80. letech se začalo uvažovat nad další rekonstrukcí, jelikož došlo k usnesení, že umístění filharmonie a galerie do budovy s proskleným pláštěm tehdy nebylo nejšťastnějším řešením, a to hned z několika důvodů. Samotná konstrukce stavby znemožňovala nešíření zvuku skrz celý prostor, tím pádem galerie ani filharmonie nemohly zajistit nerušený zážitek návštěvníkům. Dále skleněná fasáda sama o sobě vytvářela naprosto nevhodné akustické prostředí pro koncerty a pro potřeby galerie a uchování děl zase nebylo možné zajistit ideální teplotní a vlhkostní podmínky. Dalším argumentem pak byla nedostatečná kapacita prostoru pro tak významné instituce. Vznikly tak tři návrhy, které pracovaly s odstraněním postranních přístavků a umístěním nové přístavby za jižní fasádu do svahu.³⁰

Autorem první studie z roku 1981 je Ivan Přikryl. Navrhl třípodlažní objekt propojující se s Domem umění. Třetí podlaží navrhované dostavby nabízelo horní osvětlení pro výstavní sály. Další studie z roku 1994 od Ivana Bergmanna a Marka Šlesingera nepočítala s ideovou obnovou, objekt ale chtěli zachovat v původním stavu. Prostor Památníku by sloužil jako foyer k filharmonii a galerii umístěných v nové přístavbě. Poslední návrh ze stejného roku od Pavla Šišky, Pavla Mudříka a Petra Stibora spočíval v rekonstrukci budovy do původní podoby a nový objekt filharmonie orientovat kolmo k podélné ose Památníku. Navrhli novou hmotu zaříznout do severního svahu a objekty propojit v podzemí.³¹

Žádný se ale nerealizoval. V roce 1985 byl totiž Dům umění zapsán do státního seznamu kulturních památek. Poté, co filharmonie a galerie v letech 2011 a 2012 prostor opustily, se začal intenzivně řešit plán obnovy Památníku do původní podoby.³²



Obrázek 9 Zlínská radnice chce proměnit Dům umění znovu v Památník Tomáše Bati³³

1.2.4 Obnova Památníku

Teoretik architektury Kenneth Frampton při návštěvě Zlína v roce 1995 vyjádřil rozčarování nad stavem a způsobem zacházení s tak symbolicky významnou stavbou. Sám architekt rekonstrukce Petr Všečeka byl při prvním setkání s Památníkem také zasažen. Naštěstí se díky přeměnám ve struktuře veřejné správy a hospodářství daly čekat změny. Jedním z prvních kroků byl stavebně-historický průzkum budovy v roce 2001, díky kterému bylo možné prokázat autentičnost konstrukcí a dalších prvků a potvrdil možnost navrácení Památníku do původního stavu. Taktéž průzkum pomohl prohloubit znalosti Gahurova ideového pojetí stavby, ze kterého vzešlo jasné stanovisko o nutnosti restaurování objektu.³⁴

Původní Gahurovo řešení prostoru bez zázemí je velmi specifické, proto přestavby a změny účelu stavby společně se zvýšením komfortu vedly v minulém století k její hmotné i nehmotné degradaci. Se zdvojením skla by například muselo přibýt i vodorovné členění fasády. Proto bylo zapotřebí nejdříve určit nové využití budovy takovým způsobem, které by nenarušilo její sakrální hodnoty. Nadace Tomáše Bati společně s městem Zlín uspořádali v roce 2006 konferenci zaměřenou na budoucnost Památníku. Účastnili se jí například Eva Jiřičná, Emil Přikryl, Ladislav Lábus, Karel Ksandr a další. Diskusí dospěli k závěru pobízející navrácení objektu do původního stavu i k jeho původnímu využití jako památníku s vystaveným letadlem. Na základě této konference město v roce 2011 schválilo studii, která po dopracování do finální podoby v roce 2014 začlenila v sousední budově

²⁹ HORŇÁKOVÁ, *Rozloučení s Domem umění aneb Od Památníku k Památníku*, 2013, s. 45

³⁰ Tamtéž, s. 46

³¹ BERGMANN, *Návrhy přestaveb a dostaveb*, 2019, s. 255-259

³² HORŇÁKOVÁ, *Rozloučení s Domem umění aneb Od Památníku k Památníku*, 2013, s. 46

³³ SLÁVIK, *Zlínská radnice chce proměnit Dům umění znovu v Památník Tomáše Bati*, 2011

³⁴ VŠETEČKA, *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*, 2019, s. 119-133

i plány zázemí. Následovalo zpracování projektové dokumentace, stavební povolení a poté v roce 2016 už samotná rekonstrukce.³⁵

Jejím hlavním tématem byla redukce ve smyslu odstranění vrstev z minulého století a zároveň ochrana té původní z roku 1933. Na první pohled jednoduchý úmysl o provedení rekonstrukce bez zanesení jakýmkoliv rušivými prvky vyvolal otázky ohledně způsobu řešení bezbariérovosti, parametrů schodiště, nízkých zábradlí či požární bezpečnosti. Původní schodiště se nezachovalo, a tak bylo zapotřebí vytvoření kopie podle Gahurova projektu. V porovnání s dispozicí Památníku z roku 1933 bylo nutné doplnit druhý vstup z jižní strany, který slouží jako požární únikový východ, ale i bezbariérový přístup. Konstrukce pláště prošla pečlivým restaurováním a následně byla osazena replikou katedrálních skel, která ovšem byla vyrobena dobovou technologií. Válcované sklo bylo ale zpevněno kalením.³⁶

Dále byly ve druhém a třetím podlaží opraveny podlahy, v přízemí je podlaha nová. Zrestaurovat se povedlo i pár kusů podlahových zásovek. Ve třicátých letech se přímo v interiéru Památníku nacházel jeden elektrorozvaděč. To by dnešním potřebám nestačilo, a tak se na jižní straně budovy zřídilo podzemní technické zázemí nezasahující do objektu Památníku. Letadlo Junkers F13, respektive jeho maketa, a navrácení do prostoru Památníku je také silným momentem a nástrojem k zprostředkování emocí osudného dne Tomáše Bati. Prázdný prostor Památníku se kromě komentovaných nabídek nabízí využít například k umístění multimediální site specific instalace nebo společenským akcím za předpokladu respektování prostoru jejich formou.³⁷

1.2.5 Barevnost Památníku

Před rekonstrukcí budovy Památníku proběhl průzkum povrchových úprav i barevnosti a výsledkem bylo nalezení důležitých souvrství odkrývajících původní barevné řešení. Zachování takovýchto souvrství je u památek považováno za cennou záležitost. Kromě červeného cementového nátěru na dlažbě byla ve spodních vrstvách výmalby na vnitřních sloupech a schodišťových zábradlích objevena i modrá barva. Společně s bílou omítkou odráží celková barevnost motiv trikolóry. Takzvaný stratigrafický průzkum má tedy prokázat použité materiály, ale i pracovní postupy. Zmiňovaná modrá barva na vnitřních sloupech však pravděpodobně nebyla prvotní vrstvou. Architekt Petr Všečeka popisuje provedení zkoušky při obnově Památníku. Vybrané vnitřní sloupy natřeli na modro, ovšem

výsledek byl podle jeho slov neúnosný. Vizualně se tak totiž vnitřní sloupy odtrhly od těch vnějších, což způsobilo disharmonii celku. Průsvitný plášť budovy odhaluje vnitřní sloupy i při pohledu zvenku, nelze je ale takto opticky oddělovat od sloupů vnějších, pak dochází k vizuálnímu nesouladu, který byl v tomto případě velmi výrazný. Výzkum ale modrou barvu na vnitřních sloupech prokázal, jak se tam vzala? Nejpravděpodobnější verzí je vnesení modré barvy architektem Zdeňkem Rossamannem, jehož zásah do Památníku je popsán v podkapitole Expozice 1933-1934.³⁸



Obrázek 10 Interiér Památníku³⁹



Obrázek 11 Budova ze skla, betonu a kovu⁴⁰

³⁵ Tamtéž

³⁶ Tamtéž

³⁷ Tamtéž

³⁸ MICHOLINOVÁ, *K barevnosti památníku*, 2019, s. 139

³⁹ BOYSPLAYNICE, *Budova ze skla, betonu a kovu*, 2021

⁴⁰ BOYSPLAYNICE, *Interiér Památníku*, 2021

1.3 Příklady dalších památníků

Jeden z nejznámějších památníků najdeme v Berlíně. Plány amerického architekta Petera Eisenmana vzbudily rozruch. Návrh Židovského památníku působil podle kritiků příliš abstraktně a dostatečně neodrážel historické skutečnosti. Dalším připadaly kameny neosobní a měli obavy, aby se z objektů nestalo dětské hřiště. Proč forma provedení vyvolala tolik pochybností? Památník je vystaven z masivních kamenných bloků na ploše o rozloze 19000 metrů čtverečních na pomezí východního a Západního Berlína. Na šikmém pásu pozemku se nachází 2711 betonových panelů podobné délky a šířky s rozdílnou výškou. Každý je unikátní, stejně jako zavraždění jednotlivci.⁴¹

Památníku bývá přezdíváno jako pole stél, což je starověký architektonický nástroj k uctění mrtvých. Často byly opatřeny nápisy, ale architekt Eisenman se je rozhodl zanechat čisté. Síla tkví v masové anonymitě. Pole stél se díky svým jednotlivým rozměrům a uspořádání vlní podle svažujícího se terénu. Mezi kamennými deskami byly vydlážděny chodníky, a návštěvníci tak mohou bloudit labirintem pomyslných náhrobků a mohou pocítit ztrátu a dezorientaci stejně jako Židé během holokaustu.⁴²



Obrázek 12 Holocaust-Mahnmal – pomník všem v Evropě zavražděným Židům⁴³

Pod památníkem architekt navrhl informační centrum, kde místnosti o rozloze tisíců metrů čtverečních připomínají jednotlivé oběti jejich jmény a životopisy. Peter Eisenman byl proti vybudování informačního centra, jelikož je podle něj v dnešní době svět přehlcený informacemi. Jeho záměr byl

tedy opačný, ale rozhodl se vyhovět nátlakům kritiků. Plány ke stavbě památníku byly schváleny v roce 1999, stavba byla zahájena v roce 2003 a veřejnosti se otevřel 12. května 2005.⁴⁴

Od velkolepého berlínského památníku se přesuňme k drobnějším projektům do České republiky, konkrétně do Liberce. Památník bojovníkům a obětem za svobodu vlasti vznikl ve stejném období jako stavba v Berlíně. Bratři Jan a Petr Stolín překonali zavedené představy o památníku. V roce 2001 si za svůj počín vysloužili Čestné uznání Grand Prix architektů v rámci kategorie Výtvarné dílo v architektuře. Objekt se skládá ze dvou síťových kovových stěn. Návštěvník svým příchodem památník oživí, zapnou se světla, proudění vzduchu a rozhýbou se elektronické texty s daty a místy bojů.⁴⁵

Uvnitř je uložená zemina z devíti bojišť z průběhu druhé světové války. Kontext místa je pro tento památník taktéž důležitý, jelikož se nachází v parku na náměstí, které je z jedné strany lemováno historickými kasárnami, ve kterých vojáci sídlí od roku 1867.⁴⁶ Jan Stolín je konceptuální umělec a kurátor, Petr Stolín je architekt a oba působí na Technické univerzitě v Liberci. Kromě památníku spolupracovali i na tvorbě výstav a instalací. Inspirují se minimalismem a vychází z jednoduché geometrie pro dosažení maximálního efektu.⁴⁷



Obrázek 13 Památník bojovníkům a obětem za svobodu vlasti⁴⁸

Lokalita dalšího památníku jsou Všestaty v okrese Mělník. V centru se nachází Památník Jana Palacha. Jeho rodný dům byl proměněn v umělecký objekt doplněný novostavbami pavilonu historické expozice a zahrady k rozjímání. Forma památníku je abstraktní a symbolická, jelikož se

⁴¹ CRAVEN, *About the 2005 Berlin Holocaust Memorial*. 2019

⁴² Tamtéž

⁴³ ŠMÍDEK, *Holocaust-Mahnmal – pomník všem v Evropě zavražděným Židům*, 2006

⁴⁴ CRAVEN, *About the 2005 Berlin Holocaust Memorial*. 2019

⁴⁵ ARCHIWEB, *Památník bojovníkům a obětem za svobodu vlasti*, ©1997-2025

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ URBAN, *Bratři Stolínové pravidelně a s úspěchem zasahují do veřejného i akademického prostoru. Jak se pod jejich vlivem proměňuje Liberec?* 2023

⁴⁸ ŠMÍDEK, *Památník bojovníkům a obětem za svobodu vlasti*, 2014

rodný dům nezachoval v původní podobě. Účelem a smyslem je zprostředkování poselství oběti Jana Palacha. Návštěvník by tak měl odcházet informován a zasažen, postupně skrze vnímání, prožití a procítění dojít k pochopení. Ostré hrany zla prořízly dům, rozbily společnost, rodinu i nitro člověka. Návštěvník pocítí silnou symboliku každým krokem – torzo schodiště vedoucí k neexistujícímu pokoji, škvíry jako pozorovací průhledy, propuštění slunečního paprsku, zaslepená okna.⁴⁹

Život Jana Palacha přibližuje i historická expozice, jejíž součástí jsou autentické předměty a interaktivní obrazovky přehrávající zvukové a obrazové nahrávky z oné doby. Expozici navrhl historik Petr Blažek a o grafickou část se postaral Jáchym Šerých. Za návrhem přestavby rodinného domu a vytvoření uměleckého objektu stojí dvojice architektů z ateliéru MCA, Pavla Melková a Miroslav Cikán, realizace proběhla v roce 2019.⁵⁰



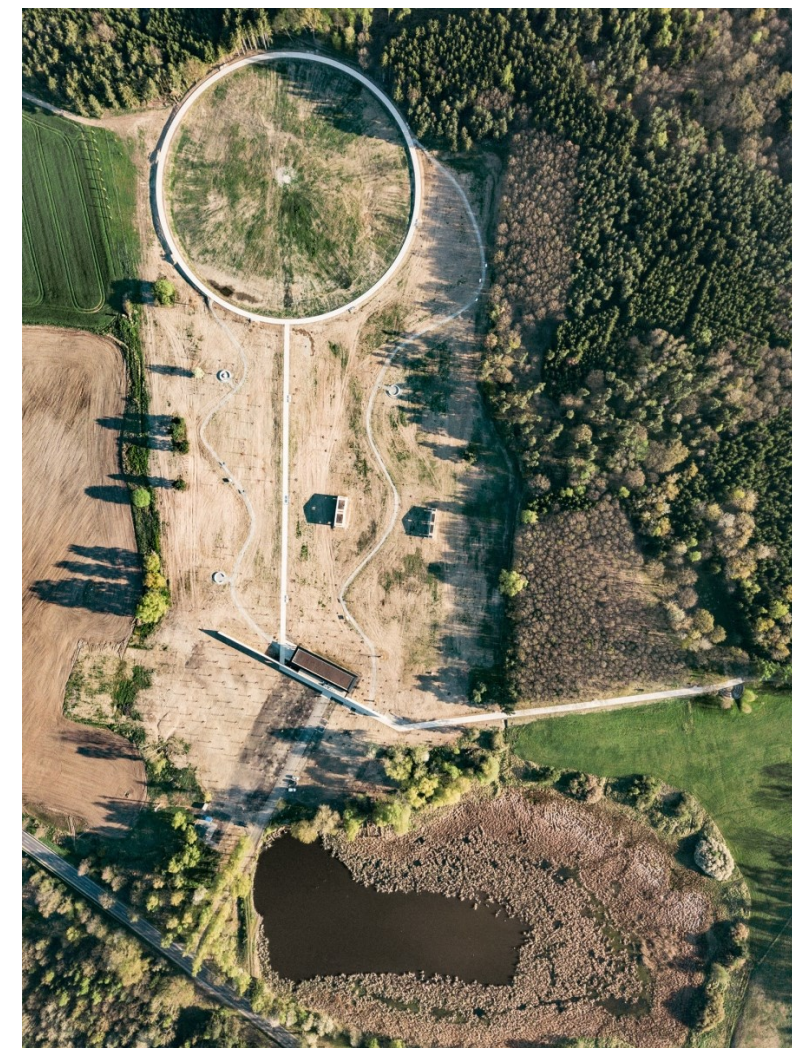
Obrázek 14 Památník Jana Palacha⁵¹

Posledním příkladem je krajinářský projekt realizovaný v letech 2023-2024. Památník holokaustu Romů a Sintů v Letech u Písku je připomínkou hodnoty tolerance a respektu k lidem bez ohledu na jejich etnicitu či vyznání. Samotné místo je svědkem smutných událostí minulého století. Za druhé světové války se zde nacházel takzvaný cikánský tábor, kde byli shromažďováni čeští Romové a Sintové čekající na deportaci do Auschwitzu. Tábořem prošlo přes 1300 lidí, z toho jich zde minimálně 335 zahynulo. Poblíž tábora byli pohřbíváni na provizorním pohřebišti.⁵²

Během normalizace se místo s temnou minulostí proměnilo na velkokapacitní vepřín. V průběhu sedmdesátých a osmdesátých let zde bylo vybudováno třináct hal pojímajících až třináct tisíc prasat. V roce 1995 odhalil Václav Havel pomník obětem navrhnutý sochařem Zdeňkem Hůlou. Od roku

2018 je areál po vykoupení státem ve správě Muzea romské kultury. O rok později byla vypsána architektonická soutěž na návrh památníku. Autory koncepce a krajinářské architektury jsou Lucie Vogelová a Jan Sulzer, návštěvnícké centrum navrhli Ján Stempel a Jan Jakub Tesař.⁵³

Pietní místo zahrnuje kromě budovy památníku i zalesněnou plochu, kde přes navržený okruh vede naučná stezka. Nízkopodlažní budova složená z jednoduchých tvarů s velkými okny je začleněna do terénu. Interiér je vzdušný, celek komplexní a vyrovnaný.⁵⁴



Obrázek 15 Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách⁵⁵

⁴⁹ MCA ATELIER, *Památník Jana Palacha*, ©1997-2025

⁵⁰ CZECHDESIGN, *Architektonický skvost připomíná místo, kde se narodil Jan Palach. Rodný dům ve Všetatech je příkladem výrazné, přesto citlivé piety*, 2022

⁵¹ HAVLOVÁ, *Památník Jana Palacha*, [2020]

⁵² SULZER, VOGELOVÁ, *Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách*. Online, ©1997-2025

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ PAVLECHOVÁ, *Památník v Letech se dočká pietní podoby. Místo, kde zahynuli během holokaustu Romové, otevře v nové podobě v roce 2023*, 2020

⁵⁵ MARKEL, *Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách*, [2024]

2 SITE SPECIFIC UMĚNÍ

Dalším tématem teoretické části této práce je site specific umění. Jelikož bude návrh v praktické části tvořen pro konkrétní prostor, tedy Památník Tomáše Bati ve Zlíně, který má silného a jedinečného ducha místa, je důležité tomuto tématu porozumět. Teprve pak bude mít projekt potenciál na to oslovit lidi, jistým způsobem je zasáhnout nebo jim zprostředkovat smysluplný zážitek.

2.1 Vysvětlení termínu a historický kontext

Historický počátek site specific umění můžeme najít už v 60. letech 20. století. Co si pod pojmem představit? Site – místo, specific – zvláštní, určité.⁵⁶ Termín označuje projekty uměleckého typu, které vznikají pro konkrétní časoprostor. Místo či prostor je hlavním médiem a nástrojem pro vznik site specific díla, neboť od daného místa se všechno odvíjí. Veškeré souvislosti a vlastnosti lokace se potom propisují do navrhovaného site specific projektu. Důležitý je vztah k určenému místu, z toho pak často vyplývá téma, které by mohlo například pomoci prostor oživit nebo produševnit.⁵⁷

Umělci nezdídky pracují s krajinou, městským prostorem nebo nevyužívanými zchátralými stavbami, jako například kostely, továrny, sklady a další budovy. A protože díla vznikají na míru konkrétnímu místu a jeho kontextům (architektonický, historický, kulturní, sociální, psychologický nebo politický), není možné jej opakovat. A v tom spočívá jedinečnost site specific umění. Dalším znakem je intermedialita. Prolíná se výtvarné umění, hudba, ale i divadelní tvorba. Tato propojenost mezi jednotlivými uměleckými odvětvími nám může připomínat koncept Gesamtkunstwerku.⁵⁸

Site specific projekty popírají roli diváka a aktéra. Dochází k jejich záměně, divák je postaven před úkol, který vyžaduje jeho aktivitu a stává se spoluvůrcem. Jeho reakce může zcela změnit průběh akce.⁵⁹

2.1.1 Vývoj ve světě

Do počátečních fází site specific můžeme zařadit například díla Kurta Schwitterse s jeho originálními kolážemi nazvané Merz. Části vybombardovaných měst se po válce staly zdrojem nalezených věcí, které pak využíval ve svých kolážích. Důraz na prostředí se pak znásobil i v rámci akčního umění. Jako první happening se uvádí akce nazvaná 18 happeningu v 6 částech od Alana Kaprowa z roku

1959.⁶⁰ Byla to jedna z prvních příležitostí pro širší publikum, které se mohlo setkat s takovou akcí. Slovo happening Kaprow zvolil proto, aby naznačil něco spontánního, něco, co se prostě stane. Navzdory svému názvu byly happeniny ve skutečnosti přísně plánované a participativní. Po příchodu do podkrovního prostoru druhého patra galerie Reuben v New Yorku dostali lidé program akcí s pokyny. Ty jim určily, jak se mají chovat, včetně toho, kdy mají zaujmout svá místa nebo se přesouvat mezi třemi prostory, či kdy je vhodný potlesk. Osmnáct simultánních vystoupení, která trvala devadesát minut, zahrnovalo malíře malující na plátna, průvod performerů, čtení, hru na hudební nástroje a další. Konec akce byl ohlášén dvojím zazvoněním zvonu.⁶¹

V té době byla taková akce vnímána jako šokující. Bylo to naprosto odlišné od divadelních představení, koncertů nebo výstav, které lidé běžně navštěvovali. Představení bez jeviště, bez příběhu, nezvyklé prostředí, smazání hranic mezi divákem a umělcem nebo snová nelogičnost.⁶²

Site specific umění se rozvíjelo i s příchodem minimalismu. Postupně se maže rozdíl mezi malbou a sochařstvím a objekt je postupně nahrazován samotným místem. Tvar a charakter místa nabyl na důležitosti.⁶³ Příkladem je práce Michaela Ashera, který obvykle koncipoval dílo pro určitý prostor a čas. Něco přidával nebo ubíral, něco měnil v naději, že se u diváků zvýší vnímání kontextu daného prostředí a možná se také prohloubí jejich porozumění. Měnil galerijní prostory, posouval nebo stavěl příčky, čímž upozorňoval na rozměry místností, průchod světla, působení zvuku. Manipuloval dokonce s prouděním vzduchu, čímž zdůraznil méně hmatatelné, ale stejně přítomné chápání pohybu v prostoru.⁶⁴

Sitespecifická díla v krajině se myšlenkově vracejí k pomníkům z 19. století, které jsou vázány na konkrétní místa. (To změnila socha modernistická, která je nezávislá a může být umístěna víceméně kdekoliv.) Jsou to památníky bitev nebo významové sochy světců. Důležité je, jak byla socha umístěna a spojována s místem nebo architekturou a kulturními podmínkami. Díla jako Spirálové molo od Roberta Smithsona ve Velkém solném jezeře nebo Roden Crater od Jamese Turrella se tedy obrací zpět k místu.⁶⁵

⁵⁶ SCHMELZOVÁ, *Lekce z landartu, performance a konceptuálního umění*, 2008

⁵⁷ VÁCLAVOVÁ, ŽIŽKA, DVOŘÁK, *Site specific*, 2008, s. 34, 35

⁵⁸ SCHMELZOVÁ, *Lekce z landartu, performance a konceptuálního umění*, 2008

⁵⁹ VÁCLAVOVÁ, ŽIŽKA, DVOŘÁK, *Site specific*, 2008, s. 43

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ BEAVEN, *Performance Art The Happening*, [2017]

⁶² SCHMELZOVÁ, *Lekce z landartu, performance a konceptuálního umění*, 2008

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ LAWSON, *Michael Asher: There is Never Enough Time to Get Everything Said*, 2022

⁶⁵ SCHMELZOVÁ, *Lekce z landartu, performance a konceptuálního umění*, 2008

2.1.2 Vývoj site specific a české umění

Site specific projekty na našem území by se od počátku 50. let daly spojit s uměním akčním, konceptuálním i landartem. Propojující osobou těchto směrů není nikdo jiný než Vladimír Boudník se svými happeningy.⁶⁶ Tvořil ve veřejném prostoru a vyzýval náhodné kolemjdoucí k aktivnímu zapojení. Na oprýskaných zdech hledal v libovolných skvrnách konkrétní tvary, kompozice, scény a překresloval je na papír. Na základě těchto asociací založil vlastní směr nazvaný explosionismus. Chtěl propojit svět umění s každodenním životem a vjemy všedního dne využít tvořivým způsobem.⁶⁷

Akční umění považujeme v průběhu 60. let za jeden z nejvýraznějších výtvarných projevů téhož období. Neoficiální umění si ale muselo v pozdějších letech začít hledat alternativní prostory a ty měly k výstavním sálům daleko. Důraz na osobní prožitek z místa byl ale o to silnější. Neoficiálních výstav a akcí se účastnili umělci jako Čestmír Suška, Magdalena Jetelová, Adriena Šimotová, Ivan Kafka a další.⁶⁸

V 90. letech se ale kulturní prostor otevírá a počet site specific projektů roste. Umělci pracovali se světlem i zvukem, opět v přímém dialogu s konkrétním místem. Díla byla často přechodná, tedy bylo je možné vnímat pouze tady a teď. Sitespecifické přístupy se nadále rozvíjely i v krajině, obracejí se ke komunitním projektům a komunikují s obyvateli určité lokality. Objevují se otázky týkající se zásahu člověka do krajiny a její ochrany, urbanismu nebo památkové péče. Setkání s konkrétními lidmi na konkrétních místech vedla k projektům, které měly za cíl daná místa oživit a zviditelnit.⁶⁹

2.2 Významná výročí, pocta osobnostem a intervence jako nástroj

Umělecké intervence se ukázaly být slibnou cestou pro oživení veřejných prostor a prostřednictvím tvůrčích forem jim vdechnou nové kulturní významy a sociální funkce. Na rozdíl od konvenčních renovací se při uměleckých intervencích používají různé formy umění, jako jsou instalace, nástěnné malby, sochy nebo performance. Cílem je omladit prostory po estetické i funkční stránce a posílit jejich atraktivitu i jejich roli jako živých společenských center. Prostory se pak po zapojení komunit stávají relevantnějšími.⁷⁰

V roce 2020 realizoval umělec Petr Dub uměleckou intervenci v prostorách Sboru kněze Ambrože v Hradci Králové. 140. výročí narození architekta stavby Josefa Gočára nabídlo příležitost

k připomenutí této události a sakrální prostor z 20. let 20. století se stal dějištěm projektu Věty po konceptuálním umění. Stejný název nese i původní text amerického sochaře Sol LeWitta, který formuloval na konci 60. let minulého století. Petr Dub si ale s textem pohrál a významově jej posunul tak, že slova *umění* a *umělec* nahradil výrazy *víra* a *věřící*. Myšlenky prvotního autora, citlivě zasazené v interiéru modernistického kostela, jsme tak mohli vnímat v novém kontextu reflektující společenské, kulturní a spirituální hodnoty současnosti.⁷¹



Obrázek 16 Instalace Věty po konceptuálním umění umělce Petra Duba⁷²

Forma Dubovy intervence spočívá v zasazení textu do architektury, nicméně LeWittovy výklady konceptuálního umění autor neaplikoval fyzicky. Spolupracoval totiž s fotografem Zdeňkem Porcalem, jehož fotografie následně upravil Pavel Vinter, který se zabývá architektonickými vizualizacemi. Vzniká tak iluze textu promítaného na stěnách kostela. Vizualizace jsou v dnešní době způsobem zobrazení reality, často ale nepřesně nebo mohou být záměrně zavádějící. Petr Dub ve svém projektu propojil fragmenty historie, reinterpretoval téma z minulosti a přinesl nové pohledy.⁷³

Zatím nerealizovaný projekt je Pocta Jiřině Haukové a Jindřichu Chalupeckému. V rámci programu Umění pro město vypsala Městská část Prahy 10 soutěž na soudobou instalaci ztvárňující poctu uměleckému páru. Vítězný pětičlenný tým navrhl hybridní billboard kombinující citáty básnířky a teoretika umění. Zároveň ale systém neuronové sítě generuje zcela nové texty na základě

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ MERHAUT, *Explosionismus Vladimíra Boudníka*, 2007

⁶⁸ SCHMELZOVÁ, *Lekce z landartu, performance a konceptuálního umění*, 2008

⁶⁹ Tamtéž

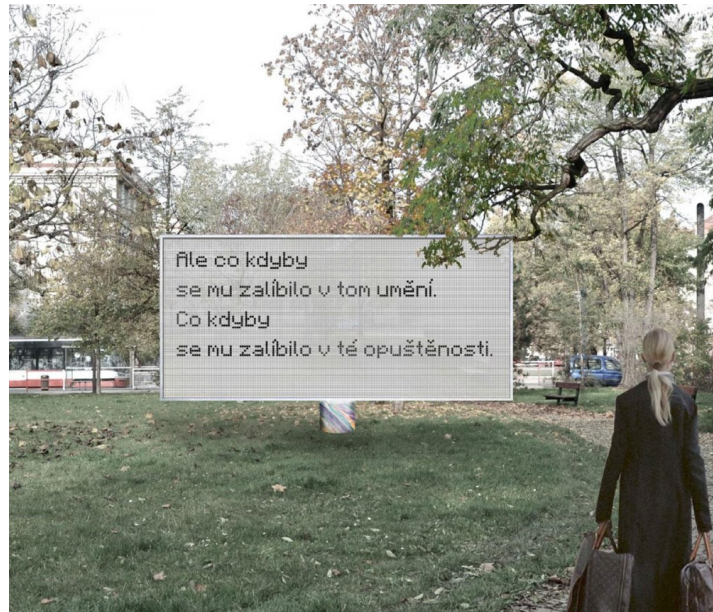
⁷⁰ WU, LI, FENG, LIU, *The impact and transformation evaluation of art intervention in public space on ancient villages: a case study of Tengchong, Yunnan Province*, 2025

⁷¹ ŠTĚCH, *Gočár vs LeWitt. Interiér Gočárova kostela v Hradci Králové oživila umělecká intervence*, 2020

⁷² STUDIO FLUSSER, *Instalace Věty po konceptuálním umění umělce Petra Duba*, 2020

⁷³ ŠTĚCH, *Gočár vs LeWitt. Interiér Gočárova kostela v Hradci Králové oživila umělecká intervence*, 2020

archivovaných záznamů. Podle kurátorky a teoretičky Kariny Kottové by takto živé dílo trefně připomínalo odkaz dvou osobností, který je stále přítomný.⁷⁴



Obrázek 17 Pocta Jiřině Haukové a Jindřichu Chalupckému⁷⁵

2.3 Sakrální prostory a intervence

Sakrální prostor je posvátný prostor. Zbavuje nás zátěže a starostí okolního prostředí, věřící přibližuje k Bohu. Nabízí klidné tiché útočiště k tomu dát našim myšlenkám správný směr. Výtvarník má tu moc tyto prožitky znásobit.⁷⁶

Umělecký vstup do sakrálního prostoru v podobě intervence není pro tvůrce jednoduchý úkol. Samotné stavby už nesou spoustu vlastních významů, historických, kulturních a liturgických konotací. V dnešní době jsou ale umělecké intervence způsobem, jak daná místa oživit a přiblížit je moderní společnosti. Kvůli významové zatíženosti sakrálních staveb umělci pracují s rytmiizací a členitostí prostoru prostřednictvím barev, světla, zvuků, tvarů nebo pohybu. Míra intervence musí být pečlivě zvážena a neměla by konkurovat architektuře samotné.⁷⁷

Umělec Patrik Hábl pracuje s obrazem, se kterým často vstupuje i do prostor historických staveb. Uspořádal již řadu intervencí, například v kostele Nejsvětějšího Salvátora, v Anežském klášteře, dále instalace v Hluboké nad Vltavou nebo Národní galerii v Praze. Spolupracuje i s architekty, působí na

VŠUP a je členem sdružení UB a Hollar. K vytvoření citlivé intervence do sakrálního prostoru by měli podle Patrika Hábla umělci splňovat jisté předpoklady. Důležitá je empatie k místu a potlačení vlastního ega. Rozhodně by nemělo jít o vystavení sama sebe. Prostor by si měl umělec nacítit, vnitřně zpracovat a usilovně o něm přemýšlet.⁷⁸

Příkladem Háblovy intervence jsou obrazy instalované v kostele Nejsvětějšího Salvátora v Praze v roce 2013. Původní oltářní malby byly nahrazeny jeho autorskými. Podle autora bylo zajímavé pozorovat lidi při jejich odhalení, jelikož si většina nevšimla změny, chybějících původních obrazů a jejich nahrazení. Autor totiž použil techniku stucco lustro, a malby tak mohly působit dojmem jakýchsi zdobných fleků, návštěvníkům pak pomalu začalo docházet, že je něco jinak.⁷⁹



Obrázek 18 Intervence Patrika Hábla v kostele Nejsvětějšího Salvátora⁸⁰

Zcela odlišnou intervenci uskutečnil Patrik Hábl v německém Speinshartu. Akce se jmenovala Screen Tearing a spočívala v zakrytí oltářního obrazu plátnem, které se roztrhlo. Odkazuje tím na moment Kristovy smrti, kdy se podle jeruzalémského příběhu zachvěla zem a chrámová opona se roztrhla vedví. Současným pohledem bychom to mohli vnímat jako membránu, do které si promítneme vlastní představy.⁸¹

Umělec popisuje i spolupráci s místními obyvateli, kteří s nadšením přiložili ruku k dílu. V Čechách podle něj tento pozitivní přístup k uměleckým intervencím příliš nepocituje. Přesto ale vyzdvihuje performance z roku 2015 nazvanou Interspaces, která proběhla ve spolupráci se skladatelem Michalem Ratajem v rámci Betlémské noci. V rajském dvoře kláštera dominikánů u sv.

⁷⁴ FOLTÝNOVÁ, ŠULCOVÁ, *Umění pro město*, 2024, s. 24-26

⁷⁵ PRAHA 10, *Pocta Jiřině Haukové a Jindřichu Chalupckému*, 2020

⁷⁶ ZAVADIL, *Výtvarné umění v sakrálním prostoru*, 2023, s. 77

⁷⁷ FREMLOVÁ, (Současné) umění v sakrálním prostoru (Editorial), 2023, s. 1

⁷⁸ HÁBL, *Ego se musí absolutně vyfouknout*, 2023, s. 5-8

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ NEUBERT, *Intervence Patrika Hábla v kostele Nejsvětějšího Salvátora*, 2020

⁸¹ HÁBL, *Ego se musí absolutně vyfouknout*, 2023, s. 5-8

Jiljí spouštěli z cel svitky plátna, na které lil umělec barvu a celek pak utvořil rovnoramenný kříž. Podobný princip svěšené látky uplatnil v roce 2023 v kostele sv. Benedikta na Fortně. Oltářní obraz a varhany zakryla instalace textilních vodopádů.⁸²



Obrázek 19 Patrik Hábl, Michal Rataj: (Inter)spaces⁸³

Zmiňovaný kostel sv. Salvátora nacházející se u Karlova mostu v Praze je prostor otevřený pravidelným uměleckým intervencím od roku 2008. Pro církevní prostředí je to způsob navázání dialogu se současným uměním a obohacení sakrálního prostoru. K tomu přispěli výtvarníci jako Václav Cigler, Stanislav Kolíbal, Adriena Šimotová, Josef Pleskot a další. Nikdy ale nejde o pouhé ozvláštnění místa, jde o vzájemnou konfrontaci, ovlivnění, nové pohledy a otázky. Z kostela se nemá stát muzeum, proto neignoruje nové impulsy, přijímá je v této vizuální formě jako metaforu života a problémů současnosti – aby církev nezkostnatěla.⁸⁴

Prvním umělcem, který svou intervencí vstoupil do kostela sv. Salvátora, byl Václav Cigler. Instaloval dvě Studánky, z nichž jedna u vchodu byla po okraj naplněná vodou, ve které se odráželo okolí a na hladině se působením světla, vody a reflexí objevovala duha. Druhá studánka umístěná v prostoru lodi byla prázdná se zlatým dnem symbolizující světlo.⁸⁵



Obrázek 20 Václav Cigler – Studánky⁸⁶

V roce 2012 v rámci projektu *Současné umění z Koreje v českých svatyních* instaloval v kostele umělec Choi Jeonghwa dílo *Beautiful! Beautiful Life*. Tisíce barevných zavěšených balónků symbolizovaly radost ze života.⁸⁷ Choi Jeonghwa se spíše než za umělce považuje být prostředníkem spojující umění a lidi. Podle něj je umění estetickým zobrazením našich životů a událostí. Jeho koncepty tak působí jednoduše, ale sdělení o pomíjivosti života jsou pravdivá. Přirozeně pak pro své instalace používá materiály a předměty denní potřeby.⁸⁸

Kostel ovládla v roce 2016 intervence Christiana Helwinga. Německý umělec se vyjadřuje prostorově, mění atmosféru stávajících míst, vytváří v nich imaginární zrcadla a zkoumá jejich vrstvy. Červený pruh koberce doslova protnul prostor a nabádal k jeho prožívání.⁸⁹

⁸² Tamtéž

⁸³ FRYČ, Patrik Hábl, Michal Rataj: (Inter)spaces, 2015

⁸⁴ JIRSOVÁ, Jak vnést současnost do starého kostela, 2023, s. 21, 22

⁸⁵ CIGLER, Václav; MOTYČKA, Michal; ŠINDELOVÁ, Jana a ADLEROVÁ, Alena. Václav Cigler – prostory, projekty = Václav Cigler – spaces, projects = Václav Cigler – Räume, Projekte, 2009, s.396

⁸⁶ STANĚK, Václav Cigler – Studánky, 2009

⁸⁷ JIRSOVÁ, Jak vnést současnost do starého kostela, 2023, s. 22, 25

⁸⁸ STELLA, SCHMIDT, Choi Jeonghwa – Beautiful! Beautiful Life, 2012

⁸⁹ SCHMIDT, TZ: Christian Helwing, 2016

Obrázek 21 Christian Helwing – Free Visit⁹⁰

Robert V. Novák v roce 2019 intervenoval s dílem *TXT*. Velmi pomalu nechal ve smyčce promítat úryvek z básně Emily Dickinson na zatemněný oltářní obraz. Citát bylo ale nemožné rozluštit, jelikož se zobrazoval po jednotlivých písmenech. Světlo projektoru zároveň způsobilo projasnění detailů obrazu, což vytvořilo až meditativní náladu. Z těchto příkladů intervencí v kostele sv. Salvátora je patrná pestrost významů a obsahů reflektující každodenní život a celospolečenské události.⁹¹

Obrázek 22 Z letošního Popelce umělců⁹²

2.4 Projekce a textil v uměleckých instalacích

V předchozích odstavcích již bylo promítání zmíněno, nyní ale bude následovat konkrétnější rozbor, na který naváže praktická část práce. Projekce na textilie se často využívá na divadelních nebo koncertních jevištích. Pro kulisy se běžně používá několik různých rekvizit, ale jeden typ látky zastává mnoho účelů. Průsvitná látka v angličtině označovaná jako „scrim“ se mimo optických iluzí a kouzelných efektů využívá k přední i zadní projekci.⁹³

Obecně platí, že nejlepších hodnot odrazu světla se dosahuje při použití světlejší projekční plochy, což vede ke kvalitnímu obrazu. Tmavší plocha odráží méně promítaného světla, ale dodává obrazu vyšší kontrast a látka se bude zdát průsvitnější. Textilie s většími oky prosvítá více, ale bude odrážet méně světla. Proto je třeba si určit, zda je důležitější průsvitnost nebo ostrost promítaného obrazu. Tento typ látky světlo zároveň odráží i propouští. Při osvětlení zepředu pod ostrým úhlem se bude promítaný obraz zdát neprůhledný, pokud prostor za ním zůstane neosvětlený. Pokud by byl osvětlen pouze prostor za látkou, zůstane vysoce průsvitná. Kombinací druhu osvětlení lze pak dosáhnout mlhavého efektu.⁹⁴

2.4.1 Příklady instalací využívající projekci

V roce 1995 vytvořil Bill Viola pět instalací v americkém pavilonu na 46. benátském bienále. Dílo *The Veiling* spojovalo video a zvuk. Jednu z instalací tvořilo devět za sebou visících průsvitných látek, které zachycovaly světlo ze dvou projekcí. Lze vidět obrazy ženy a muže, jak se vzájemně přibližují, procházejí látkou, v jejichž středu se spojí a poté se rozejdou. Snová přízračná akce se opakuje stále dokola.⁹⁵

⁹⁰ NEUBERT, STANĚK, *Christian Helwing – Free Visit*, 2016

⁹¹ JIRSOVÁ, *Jak vnést současnost do starého kostela*, 2023, s. 25

⁹² NEUBERT, *Z letošního Popelce umělců*, 2019

⁹³ SILLANO, *The Many Uses of Scrim in Theatre Sets*, 2017

⁹⁴ SHOWTEX, *Making Magic with Scrim Projections*, 2020

⁹⁵ FABRIC WORKSHOP AND MUSEUM, *Bill Viola: The Veiling*, 2019

Obrázek 23 Bill Viola, The Veiling, 1995⁹⁶

Dalším příkladem je tedy site specific instalace z roku 2020. Rozpadající se divadlo v Libanonu se stalo kulisou přízračné opery. Historická památka postavena na konci 20. let 20. století v centru Bejrútu hostící mezinárodní představení a filmy byla po občanské válce v roce 1975 poškozena a postupně zapomenuta. Kvůli zániku historických budov je těžké posoudit hloubku libanonské kultury v období, kdy nebyl zmítán válkou. Výstupem z instalace je video, kde můžeme na vlajících závěsech pozorovat projekci operní zpěvačky, v pozadí na nás dýchá svou temnou atmosférou interiér chátrajícího divadla. Režiséři Aya Atoui a Anthony Sahyoun vyzývají mladou generaci k zamyšlení nad složitou minulostí města a jeho nejisté budoucnosti. Scénografii k instalaci s názvem Shabah El Rih navrhl Whard Sleiman.⁹⁷

Obrázek 24 Shabah El Rih⁹⁸⁹⁶ AVENDAÑO, *Bill Viola, The Veiling*, 1995, 2019⁹⁷ NAIK, *Nowness Experiments: Shabah El Rih*, 2020⁹⁸ ATOUI, *Shabah El Rih*, 2020⁹⁹ NGUEMA, *Gravity*, 2022

Na podobném principu vznikla i intervence umístěná v kostele Saint-Martin ve francouzském městě Angers. Umělec Yann Nguema ve svém projektu *Gravitace* představuje kinetický objekt doplněný světlem, obrazovou projekcí a zvukem. Ventilátory uvádějí jemné závěsy do pohybu, vlají v proudu vzduchu a z látky se stává plátno, na kterém se zjevují abstraktní světelné obrazy. Instalace se skládá z celkem pěti modulů umístěných po obou stranách transeptu hlavní lodi. Návštěvníci mezi nimi mohou procházet a nechat se unášet uvolněným pohybem látky.⁹⁹

Obrázek 25 Gravity¹⁰⁰

2.4.2 Stručný vývoj projekčních systémů

První podrobnější zmínky o projektorech fungujících na principu Camery obscury pochází z 16. století. Malý otvor ve stěně místnosti byl brzy nahrazen jednoduchou spojnou čočkou a obraz se stal ostřejším. V 17. století se objevila přenosná verze diaprojektoru Laterna magica. Ta byla od konce 18. století používána při představeních, kde byly promítány strašidelné kreslené obrazy. Laterna magica byla divákovi skrytá, jelikož byla umístěna za projekční plochou a tento princip dnes nazýváme zadní projekcí. S postupem času se efektové projekce začala využívat ve filmové i televizní praxi pro trikové natáčení, tento způsob je ale dnes vytlačován počítačovými programy.¹⁰¹

V divadle a filmu je nahrazení reálného světla jedním z hlavních principů. Divadelní scénografie může být doplněna nebo zcela substituována projekcí bez vysokých nákladů. Projekce na reálné, například architektonické objekty pak slouží k umocnění uměleckého záměru a pomáhá diváka vtáhnout do děje, dnešní dynamické projekce nazýváme videomapping.¹⁰²

¹⁰⁰ STUDIO PIERRE 2 LUNE, *Gravity*, 2022¹⁰¹ ČERNÝ, *Základy scénického a architektonického svícení 1-3*, 2021, s. 240-246¹⁰² ČERNÝ, *Základy scénického a architektonického svícení 1-3*, 2021, s. 241, 247

2.4.3 Dělení efektových projekcí

Z výše zmíněného vyplývá rozdělení efektových projekcí na *statické* a *dynamické*. Další dělení závisí na umístění projekčního zařízení. Při *přední projekci* je projektor umístěn před projekční plochou a ve směru pohledu diváka. Projekční systémy jsou například v divadlech situovány na osvětlovacích lávkách nebo i v prostoru hlediště, ale způsobem, který nebude divákovi narušovat pohled na scénu. Pohyb postav před plátnem ale způsobí vržení stínů na promítaný obraz, což je nevýhoda zejména pro divadelní použití. Při *zadní projekci* je projektor za projekční plochou naproti divákovi. K tomu je nutné použít polopropustnou projekční plochu. Výhodou je obraz s vyšším kontrastem a bez viditelných paprsků projekce. Důležité je ale dodržet správný úhel projekční plochy a vhodné ohnisko objektivu, jinak se na ploše může objevit skvrna z výstupní čočky. Možná je i kombinace předchozích typů, jedná se o projekci *předozadní*. Tento způsob ale není příliš využíván, jelikož nelze dosáhnout stejné kvality zadní i přední projekce zároveň.¹⁰³

2.4.4 Projekční systémy v praxi

Výběr správného projektoru závisí na velikosti projekční plochy, na umístění zařízení a intenzitě ambientního osvětlení. Světelná hodnota projekční plochy by měla být v ideálním případě 300 luxů. Potřebný světelný výkon projektoru lze vypočítat pomocí vzorce, nicméně výsledný efekt projekce je třeba zhodnotit komplexním pohledem a vhodnost projektoru je nutné ověřit světelnou zkouškou a na konkrétním místě posoudit barevnost i ostrost. Světlejší médium snižuje kontrast obrazu. Při projekci na rovnou plochu je neoptimálnější řešením umístění projektoru na střed a kolmo k promítací ploše. Nedojde tak k deformaci obrazu a snížení ostrosti. V divadelní praxi je takové umístění často obtížné a promítané médium je třeba digitálně upravit. Dnešní výkonné videoprojektory ale umožňují přímou elektrickou či optickou korekci a díky vysokému výkonu dokážou pokrýt projekční plochu až o velikosti 200 m².¹⁰⁴

¹⁰³ ČERNÝ, *Základy scénického a architektonického svícení 1-3*, 2021, s. 247-248

¹⁰⁴ ČERNÝ, *Základy scénického a architektonického svícení 1-3*, 2021, s. 249-251, 253, 261

3 KONCEPT INTERVENCE V PAMÁTNÍKU TOMÁŠE BATI

Finální kapitola představí návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati. Tomu ale budou předcházet odstavce analyzující kontext stavby v dnešní době. Poté bude následovat postupný rozbor vývoje návrhu až ke konečnému řešení.

3.1 Kontext okolí Památníku Tomáše Bati

Památník Tomáše Bati trůní na dlouhém pásu zeleně, takzvaného Gahurova prospektu, který tvoří severojižní osu centra města. Toto urbanistické řešení navržené Gahurou vznikalo ve stejném období jako internátní budovy lemující zelený pás. Náměstí T. G. Masaryka, jak se celý prostor oficiálně nazývá, propojuje lesy nad městem s parky v údolí. Gahurův prospekt byl navržený k odpočinku pro tisíce mladých lidí, zaměstnance firmy Baťa, kteří byli ubytováni ve zmiňovaných internátních budovách. Výstavbou Památníku se v roce 1932 symbolicky završil tento veřejný prostor. Dolní část Gahurova prospektu u náměstí Práce si v roce 2013 prošla revitalizací. Ellement architects navrhli umělou modelaci terénu se zapuštěnými chodníky, které jsou zdálky téměř neviditelné a zelená kopcovitá plocha tak opticky navazuje na původní pás prospektu. Cesty křížící nový travnatý modul efektivně propojují okolní objekty – Obchodní dům a Tržnici na náměstí práce s univerzitním komplexem na druhé straně.¹⁰⁵

3.2 Návštěva Památníku Tomáše Bati

V čisté podobě i s maketou letadla se Památník veřejnosti otevřel v květnu 2019. Od té doby je vyhledávanou lokací pro turisty, školy, studenty, architekty, ale i fotografy a filmaře.¹⁰⁶ Pro veřejnost nabízí komentované prohlídky s průvodcem a pro školy edukační programy. Otevřený je po celý rok, provozní dny od dubna do září jsou úterý až neděle a v průběhu od října do března pak pátky až neděle.¹⁰⁷

Několikrát do roka návštěvníky čeká zpestření zajímavým programem či bezplatným vstupem. Za nejvýznamnější datum pro Památník je považován 12. červenec, což je den výročí úmrtí Tomáše Bati. Obvykle instituce v tento den zpřístupňuje budovu bez vstupného a jsou připravené i doprovodné akce. V roce 2021 to byla fotografická výstava s názvem Tomáš Baťa a jeho rodný Zlín. Každoročně se také Památník zapojuje do Galerijní a muzejní noci nebo festivalu Den architektury. V Den boje za

svobodu a demokracii Památník září v barvách trikolory. Dynamické světelné představení proběhlo v den výročí založení firmy Baťa, 21. září jsme si připomněli 130 let a návštěvníkům byl zpřístupněn interiér budovy v neobvyklých podmínkách. Měnicí se barvy pronikaly skleněným pláštěm a vytvářely netradiční atmosféru, která se v průběhu večera proměnila právě 130krát. Podle fotografa a umělce Josefa Řezníčka, spolupracujícího na projektu, symbolizují měnicí se světla rozmanitost podnikání Tomáše Bati.¹⁰⁸

V roce 2025 vznikla spolupráce mezi Památníkem a Informačním centrem Baťa, v rámci které byl připraven čtyřdílný cyklus přednášek *O baťovském cestování*. Poprvé se letos Památník zapojil i do *Festivalu umění a kreativity ve vzdělávání* s novými edukačními programy. Dále je možné si prostor Památníku pronajmout k focení, natáčení či svatebním obřadům. Opakovaně zde také probíhají studentské výstavy nebo předávání školních vysvědčení.¹⁰⁹

3.2.1 Analýza provozu a návštěvnosti

Provoz Památníku Tomáše Bati mohu popsat na základě vlastních průvodcovských zkušeností. Běžný den průvodce začíná příchodem do Infopointu Památníku umístěného ve vedlejší budově. Infopoint slouží jako zázemí pro zaměstnance, pro nákup vstupenek a dalších předmětů, také je zde projekční plátno pro přednášky a podobné akce. Průvodce tedy po příchodu a krátké přípravě v 9:30 otevírá Infopoint veřejnosti. Příchozí jsou informováni o začátku první komentované prohlídky v 10:00. Po zakoupení vstupenek s průvodcem odchází k budově Památníku, kde začíná prohlídka trvající přibližně 45 minut. Návštěvníci si s průvodcem projdou celý prostor, při čemž jsou zásobováni informacemi o historii budovy a její architektuře, ve stručnosti se dozví i o životě Tomáše Bati, Františka Lýdie Gahury nebo pilota Jindřicha Broučka. Po výkladu nastává prostor pro otázky či focení. Poté jsou návštěvníci vyprovazeni ven a v 11:00 začíná další prohlídka, kterou si přebírá druhý průvodce. Za den je tak možné odbavit 7-8 prohlídek, podle otevírací doby. Pro zajímavost uvedu statistiku návštěvnosti Památníku z jednotlivých let:

¹⁰⁵ ŠMARDOVÁ, *Gahurův prospekt*

¹⁰⁶ POSPÍŠILOVÁ, *Perla světového funkcionalismu opět září nad Zlínem. Památník Tomáše Bati se dočkal zdařilé rekonstrukce*, 2021

¹⁰⁷ PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI, *Návštěva památníku*, © 2025

¹⁰⁸ PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI, *Hra barev připomene 130 let firmy Baťa (21. září 2024)*, 2024

¹⁰⁹ Informace poskytnuté vedoucí Památníku Tomáše Bati

Tabulka 1 Statistika návštěvnosti PTB

Rok	Počet návštěvníků
2018	2000
2019	7116
2020	6177
2021	7680
2022	12157
2023	12420
2024	11381

(zdroj: Památník Tomáše Bati)¹¹⁰

3.3 Vývoj návrhu

Na základě diskuse mezi vedením Ateliéru tvorby prostoru a Památníku Tomáše Bati se vynořilo ateliérové zadání bez výraznějších mantinelů – instalace k významnému výročí. Blížící se 150. výročí narození Tomáše Bati je příležitostí pro město Zlín a zlínské instituce, Památník Tomáše Bati nevyjímaje. Tato nadčasová stavba je úzce spojena s odkazem Tomáše Bati, a proto se nabízí zpracovat koncept podoby jubilea právě v Památníku.



Obrázek 36 Fáze návrhu 1 (zdroj: vlastní)

3.3.1 První fáze – účel instalace

Navrhování konkrétní podoby instalace předcházelo definování jejího účelu. Hlavní záměr oslavy výročí totiž může přinést Památníku i mnohem víc. Jako většina institucí stojí i Památník o zvýšení návštěvnosti. Proto jsem si pokládala otázky, které by mě dokázaly navést k formě instalace:

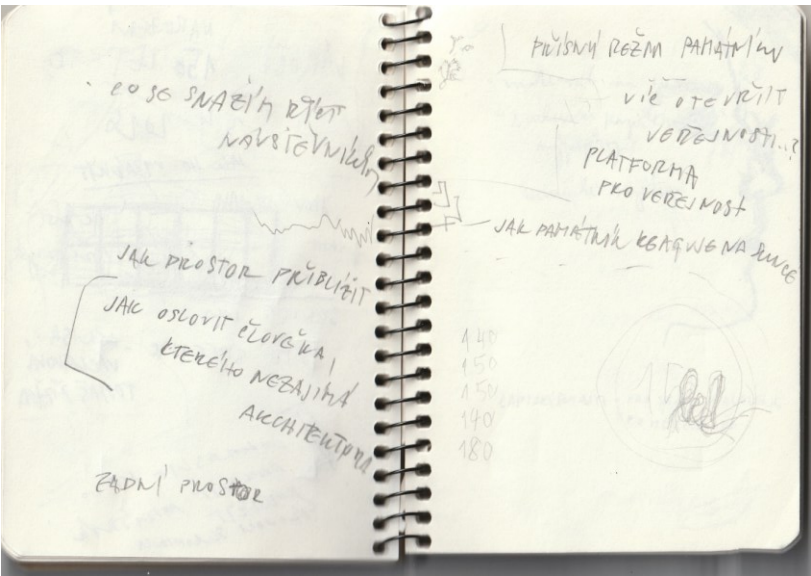
Jak oslovit člověka, kterého nezajímá architektura a jak mu prostor přiblížit?

Co se snažím návštěvníkům říct?

Jak Památník více zpřístupnit veřejnosti přes jeho přísný návštěvnícký režim?

Měl by Památník sloužit jako platforma pro veřejnost?

Jak lze rozšířit cílovou skupinu navštěvující Památník?



Obrázek 47 Fáze návrhu 2 (zdroj: vlastní)

Následovala otázka:

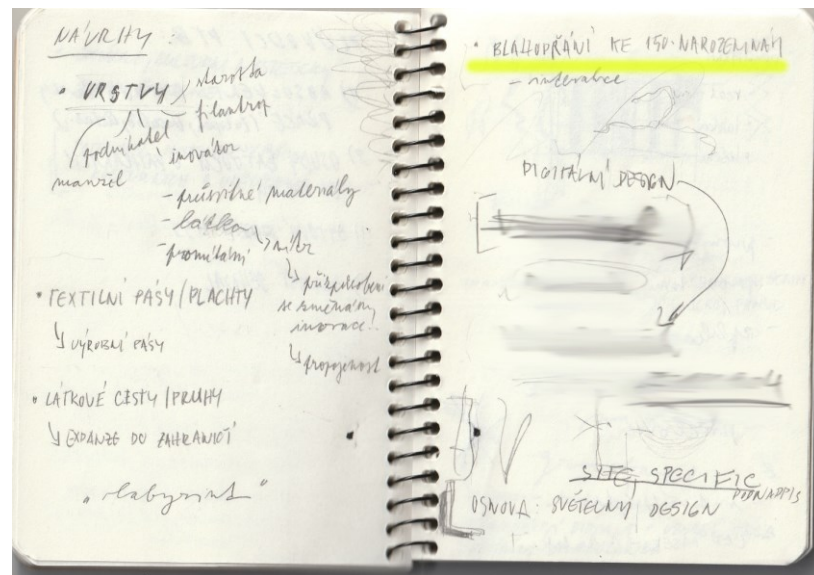
Kdo byl Tomáš Baťa?

Tuto otázku si položilo již spousta lidí, někteří ji dopodrobna rozebírají v dalších a dalších publikacích. Proto se životu Tomáše Bati v této práci nevěnuji, pouze jsem se na základě známých skutečností zamyslela nad základními vrstvami jeho osobnosti: *podnikatel, starosta, filantrop, manžel, inovátor.*

¹¹⁰ Statistické údaje byly poskytnuty vedoucí Památníku Tomáše Bati

3.3.2 Druhá fáze – koncept

Zmiňované vrstvy jsem si vizuálně představila jako pruhy průsvitné látky, které by zároveň mohly představovat výrobní obuvnické pásy a pohyb látek v proudu vzduchu jako symboliku přizpůsobení se změnám a následná inovace v podnikání Tomáše Bati. Tyto myšlenky ale vedly pouze k vizuálně přijatelným způsobům instalace, které pro mě nenesly hlubší význam. Prostor jsem také nechtěla zanést žádnou rozsáhlou instalací. Znovu jsem si pokládala zmiňované otázky a uvědomila si, že blížící se výročí je vlastně oslava narozenin Tomáše Bati. Tak proč nedat lidem možnost Baťovi popřát? Interakce je jistě cestou k přizvání návštěvníků.



Obrázek 58 Fáze návrhu 3 (zdroj: vlastní)

3.3.3 Třetí fáze – forma konceptu

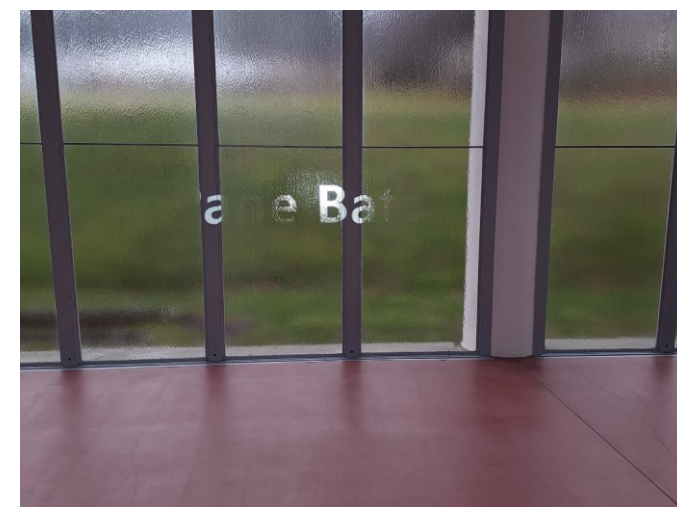
Jakou formou myšlenku přivést k životu? Zvolila jsem projekci. V původní maximalistické verzi jsem si představovala lidi stojící pod kopcem odesílající přání, která se vzápětí objevují na skleněném plášti Památníku. Tento nápad ale začal přinášet více problémů než užitku. Akci jsem plánovala jako jednorázovou, trvající pár hodin. V takovém případě je dobré volit jednoduchá a udržitelná řešení. Zároveň by tato varianta nelákala lidi do interiéru Památníku a pravděpodobně by jen pozorovali projekci z kopce. Oprostila jsem se od myšlenky přibližující se videomappingové show a zaměřila se na vnitřní prostor stavby, který je klidný až duchovní. Princip ale zůstává stejný, tedy umožnit lidem v *reálném čase* popřát Tomáši Baťovi k jeho 150. narozeninám.

3.3.4 Světelná zkouška

Abych mohla svůj návrh konkretizovat, potřebovala jsem jít přímo do prostoru, a to i s projektorem. Velkou výhodou v Památníku je množství podlahových zásuvek, které jsou rozmístěny v pravidelném rastru. S projektorem jsem se tak mohla v prostoru volně pohybovat, zkoumat světelné efekty a hledat nejvhodnější místo k projekci vzkazů.

Také mě zajímalo, zda bych jako projekční plochu mohla použít skleněný plášť. Běžné sklo by toto neumožnilo, ale doufala jsem, že strukturované katedrální sklo použité v Památníku by se mohlo chovat jinak. Rastr ocelových lišt na skleněném plášti by zároveň umožnil rozmístění písmen do jednotlivých okének, což by se dalo považovat za typograficky hravé řešení. Z následujících fotek je patrné, že se text na skle částečně opravdu zobrazil, ale pouze slabě a pohledem z jiného úhlu nebyl vidět už vůbec.

Tento výsledek nebyl příliš překvapující, proto jsem si k otestování přinesla i speciální látku používanou ve scénografii. Tato průsvitná látka umožňuje projekci ostrého obrazu a zároveň umožní průhled skrz. Výhodou této alternativní projekční plochy je také možnost jejího tvarování, vlnění, omotání a podobně. Látku jsem natáhla uvnitř Památníku a s projektorem jsem se rozhodla jít ven, čímž jsem si otestovala zadní projekci. Výsledkem byl velmi zajímavý efekt, kdy se struktura katedrálního skla promítla do plochy písma, které najednou působilo jako rozechvělá vodní hladina.



Obrázek 69 Světelná zkouška na sklo (zdroj: vlastní)



Obrázek 30 Efekt struktury skla na textilií (zdroj: vlastní)



Obrázek 31 Detail struktury (zdroj: vlastní)

Dalším možným místem pro umístění textu byl ochoz, který jsem, podobně jako rastr skleněného pláště, vnímala typograficky jako řádek – titulek. Tato varianta působila opravdu čistě a minimalisticky, což byl od začátku můj záměr, zároveň mi v tom ale něco chybělo.



Obrázek 32 Světelná zkouška na ochozu (zdroj: vlastní)

Na poslední testovanou variantu jsem opět využila zkušební pruh průsvitné textilie a upevnila ji za zábradlí z vnitřní strany ochozu. Toto řešení by umožnilo vytvoření jednotné minimalistické projekční plochy, která by zároveň byla výtvarným prvkem.



Obrázek 33 Světelná zkouška na ochozu s textilií (zdroj: vlastní)

3.3.5 Konkretizace formy

Světelnou zkouškou jsem si mohla ověřit a otestovat svoje domněnky a představy. Zčásti jsem tak musela svoje původní plány přetransformovat, na druhou stranu mě to přivedlo k novým nápadům, které by bez pohybu v reálném prostoru nevznikly, a to i přes to, že mám interiér Památníku pečlivě zmapovaný a znám ho velmi dobře. Ale pobytí v prostoru s konkrétními rekvizitami a náčiním vizualizacemi nahradit nelze.

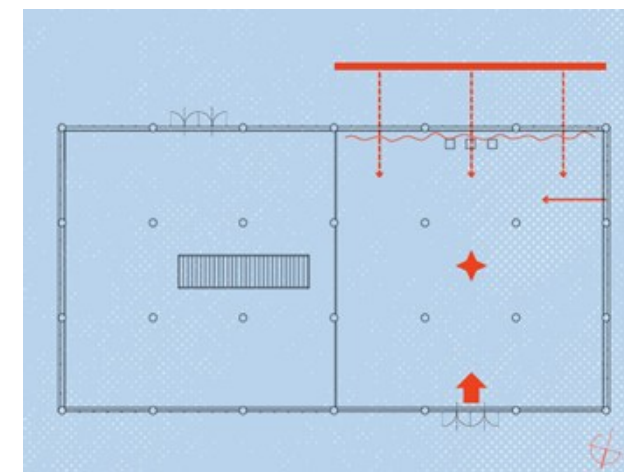
Následovalo upřesnění jednotlivých variant, kde už bylo třeba využít vizualizace k nasimulování celkové atmosféry. Představa byla následující: návštěvník vejde do Památníku, kde uvidí ve středové části vstupního prostoru umístěný tablet. Přečte si jednoduchý pokyn, který bude vybízet k napsání krátkého přání či vzkazu Tomáši Baťovi k jeho 150. narozeninám. Potvrdí odeslání textu a během pár vteřin se objeví ve velkém měřítku v prostoru Památníku. Po uběhnutí určeného časového limitu, kdy návštěvník bude mít možnost vnímat svůj vzkaz v kontextu budovy, se písmena začnou vytrácet a na tabletu se objeví pokyn pro sepsání dalšího přání.

Pokud tablet nezaznamená činnost 60 sekund po zmizení jednoho vzkazu, začnou se automaticky postupně promítat všechny dosavadní vzkazy ve smyčce. To by nastalo za předpokladu nízkého počtu návštěvníků v danou chvíli a zároveň by to mohlo k akci vybídnout ty ostýchavější. Z tohoto návrhu vyplývá i zpracování podoby tabletu, respektive stojanu či kiosku. Ten v prvotních návrzích vycházel spíše ze své funkce, esteticky se postupně ještě vyvíjel.

3.3.6 Varianty vnitřní instalace

První variantou byla zadní projekce skrz skleněný plášť na textilií. Tento návrh a v předchozích odstavcích popisovaný přenos struktury skla na látku jsem považovala za favorita, nicméně textilie měla spíše jen estetický účel a myšlenka za strukturou písma, tedy jakýsi odraz minulosti a vzpomínek, by se podle mého názoru neprojevila dostatečně srozumitelně i pro ostatní. Za hlavní nevýhodu by se dalo považovat částečné překrytí textu ocelovými lištami na plášti budovy, což je následek zadní projekce. Proto bylo mým úmyslem text uvést do pohybu. Řádek by se postupně posouval zprava doleva, dokud by se neodhalila celá věta, stejným způsobem se například ve vlaku zobrazují informace o následujících zastávkách.

Po technické stránce by bylo třeba zajistit uchycení látky jejím provléknutím mezerou mezi skleněným pláštěm a horním patrem, což by nebylo složité, ale komplikace by mohla spočívat v čistém a neinvazivním zafixování textilie. V exteriéru u zadní strany by byla umístěna projekční technika, která by tak zůstala pro diváka neviditelná. Pro nevybrání tohoto návrhu tedy připojuji pouze půdorysné schéma řešení a vizualizaci.



Obrázek 34 Půdorysné schéma jedné z variant návrhu (zdroj: vlastní)



Obrázek 35 Vizualizace jedné z variant návrhu (zdroj: vlastní)

Druhou variantu dělím na dvě verze – projekce přímo na ochoz nebo projekce na textilií zavěšenou z ochozu. Obě verze jsou řešeny přední projekcí a stejným umístěním projekční techniky, zároveň jsou spojeny stejnou nevýhodou, což je opět částečné překrytí textu, tentokrát sloupy. Návštěvníci ale nebudou stát na jednom místě, sloupy obejdou a text uvidí bez rušivých prvků.

Opět jsem zde zamýšlela pohyb textu. Využití ochozu jako řádku navádí ke zvolení velikosti písma podle výšky hrazení. Vzkaz by se tak ale nemusel zobrazit celý a jeho posun zprava doleva tedy dává smysl. U verze s textilií bude písmo v nižší poloze, velikost tedy může být menší, než jak je vidět na obrázku. Případně by se text mohl prezentovat ve 3-4 řádcích podle délky věty. Pohyb textu jsem totiž začala vnímat jako rušivý. Z toho vyplývá, k jaké verzi jsem se začala přiklánět. Na následujících stránkách se tedy bude postupně odkrývat konkrétní řešení a jeho jednotlivé aspekty.



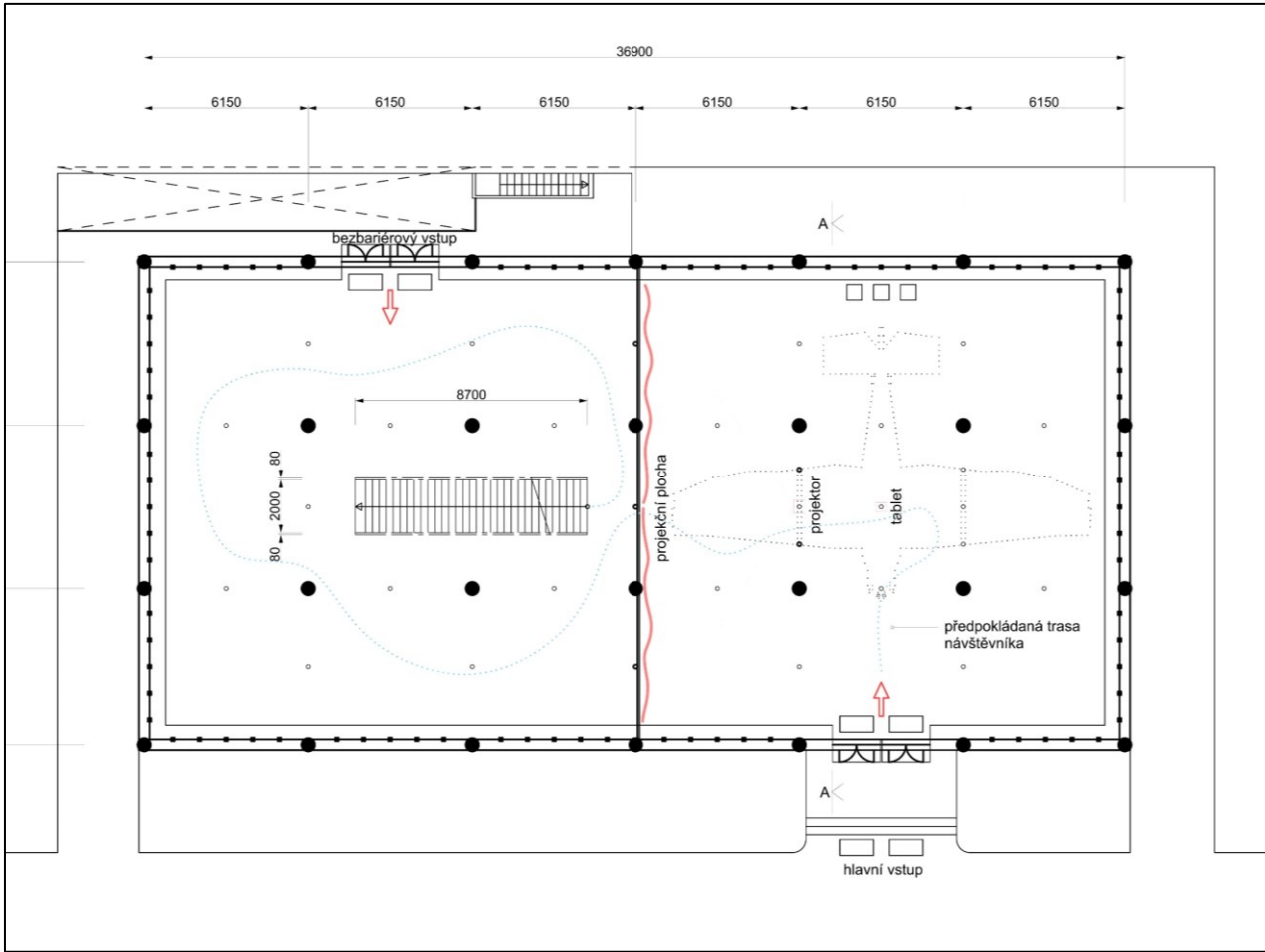
Obrázek 36 Vizualizace další verze (zdroj: vlastní)



Obrázek 37 Verze finální varianty (zdroj: vlastní)

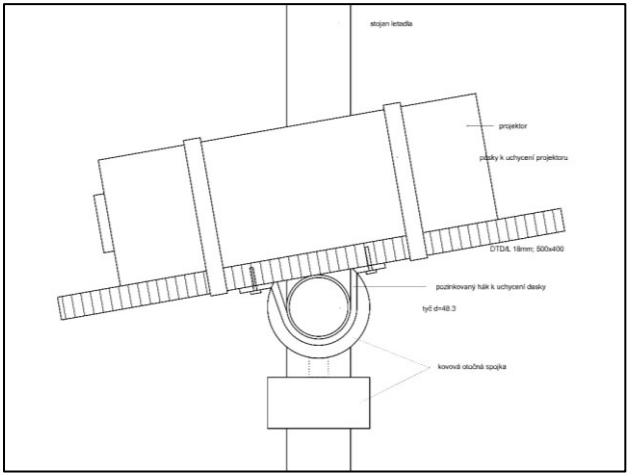
3.3.7 Technické aspekty a provozní řešení vnitřní instalace

Při příchodu návštěvník ihned uvidí stojan s tabletem. Princip posílání a projekce vzkazů jsem již popisovala. Návštěvník bude mít chvíli na to prohlédnout si svůj otisk v Památníku, přijít blíže k projekční ploše a projít skrze ni. Instalování jednotlivých prvků před akcí bude poměrně jednoduchý proces.



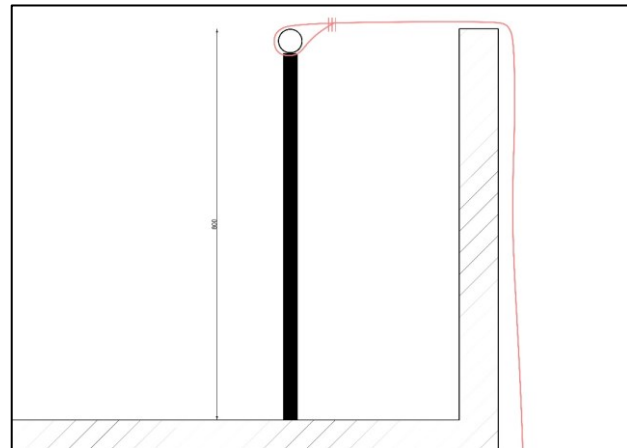
Obrázek 38 Půdorysné schéma finálního řešení (zdroj: vlastní)

Mezi dvě tyče podpírající letadlo bude zapotřebí upevnit pomocí otočné spojky další tyč, na které již bude připevněná deska k umístění projektoru. Typ projektoru se bude odvíjet od aktuálních možností zapůjčení. Jak je patrné ze světelné zkoušky, text se vykreslil ostře i za světla. Pro potřeby této zkoušky jsem měla k dispozici školní projektor používaný k projekci prezentací na zeď.



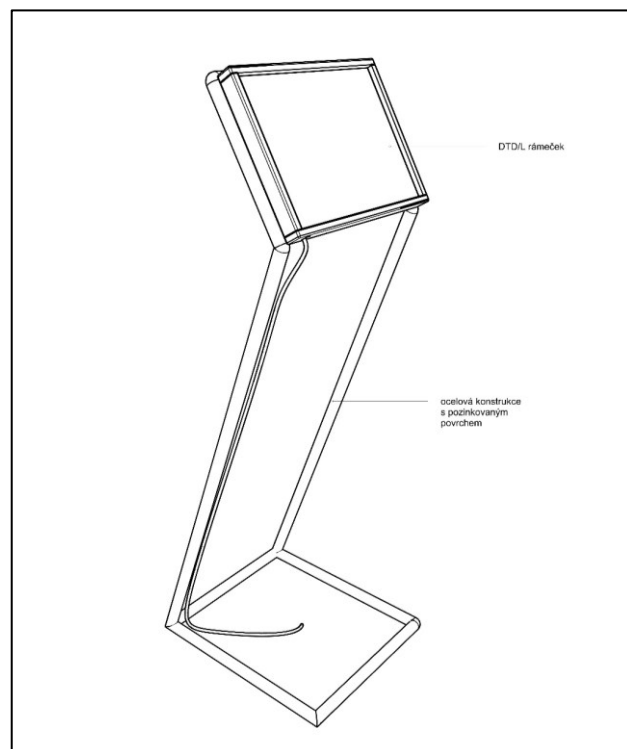
Obrázek 39 Schéma upevnění projektoru (zdroj: vlastní)

Dalším prvkem návrhu je průsvitná látka, respektive dvě látky upevněné na zábradlí ochozu tak, aby mezi nimi vznikla úzká mezera. Konkrétně se bude jednat o textilii Voile CS značky ShowTex.¹¹¹ Látka se jednoduše obtočí kolem zábradlí a uchyty za předem připravené přišité háčky.



Obrázek 40 Schéma upevnění textilie (zdroj: vlastní)

Zbývá umístit stojan s tabletem na střed pod letadlo a následné zapojení projektoru i tabletu a zajištění kabelů.



Obrázek 41 Stojan na tablet (zdroj: vlastní)

3.3.8 Venkovní instalace

Jak jsem již vysvětlovala, hlavní koncept jsem přesunula do interiéru, aby lidé mohli vstoupit přímo do prostoru. Akce se bude odehrávat po západu slunce, z interiéru tak bude mírně vyzařovat světlo z projektoru, to ale není nezvyklý jev, v Památníku po západu běžně září jeho lampy. Potřebovala jsem tedy domyslet způsob, jak dát kolemjdoucím vědět o oslavě výročí.

Pro tento účel jsem opět zvolila projekci. Od začátku jsem ale měla jasno, že nebudu navrhovat videomapping či laserovou show. Slovo *oslava* k tomu možná svádí, ale připomínám, že mým záměrem byla poklidná vzpomínková akce v budově od významného architekta, věnované významné osobnosti. Vzhledem k minimalistické formě stavby jsem se snažila stejným způsobem přistupovat k vnitřní instalaci a následně i k venkovní projekci.

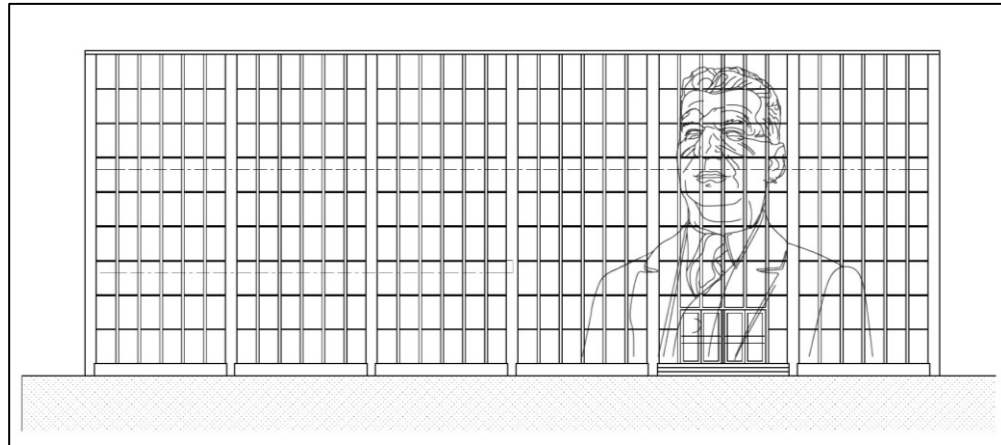
Premýšlela jsem tedy, jak jednoduše a efektivně zviditelnit Památník i z dálky tak, aby vysílal jasnou zprávu – *přijďte do Památníku, slavíme, vzpomínáme*. Památník Tomáše Bati je kulturní institucí pod správou města Zlín a skrze webové stránky a sociální sítě se prezentuje jednotným vizuálním stylem. A právě na webových stránkách Památníku mě zaujala ilustrace Tomáše Bati, kterou jsem se rozhodla použít k projekci na skleněnou fasádu budovy. Tomáš Baťa shlížející na město pod Památníkem.



Obrázek 42 Ilustrace na webu Památníku Tomáše Bati¹¹²

¹¹¹ Odkaz na textilii zde: <https://www.showtex.com/en/products/flame-retardant-textiles/sheer-silk-satin/voile-cs>

¹¹² PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI, © 2025

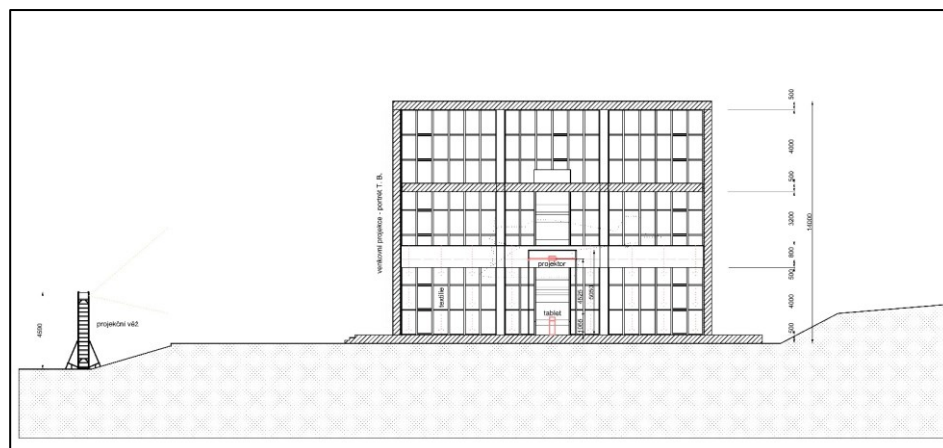


Obrázek 43 Schéma projekce na skleněný plášť (zdroj: vlastní)

3.3.9 Technické aspekty venkovní instalace

Projekce na skleněný povrch není nemožná. Sklo má sice nízkou hodnotu odrazu, v tomto případě se ale jedná o strukturované katedrální sklo, které se chová podobně jako matné sklo. To poskytuje dostatečný odraz pro použití k přední i zadní projekci.¹¹³

Na základě konzultace s odborníkem a výtvarníkem Karimem Tarakji jsem projektor umístila na promítací věž stojící na zelené ploše blíže k pravému rohu Památníku, kde bude z velké části maskována stromy. Cena doporučených projektorů Epson EB-PU2220B nebo Barco HDQ-2K40 se pohybuje ve statisících a výše. Jelikož se ale bude jednat o akci pod záštitou města, věřím, že je možné vyjednat výhodnou zápůjčku.



Obrázek 44 Schéma venkovní projekce s promítací věží (zdroj: vlastní)

3.3.10 Umělecký záměr

Látka uvnitř Památníku velmi neinvazivním způsobem mění daný prostor. Její průsvitnost nadále umožňuje průhled do interiéru a jemně ho dělí na dvě části. Ta vstupní je teď a tady – přítomnost. Průchodem za látku se ocitáme v intimnějším prostoru, který nás kryje seshora, ze stran nás díky průhledu ven nevězní, ale ochraňuje. Tam se pomyslně přesouváme do minulosti, ale ne proto, abychom přemýšleli nad chybami a litovali svých činů, nýbrž abychom se zamysleli nad tím, co se nám povedlo a co jsme dokázali. Tomáš Baťa jistě za svého života mnohokrát pochybil, ale o 150 let později k němu stále vzhlížíme s velkou úctou, obdivem a vděkem. Jak by na tom byl Zlín dnes, nebýt Tomáše Bati?

Stoupáme po schodech a myšlenkami se vracíme do přítomnosti, dojdeme k ochozu, nadýchneme se a v myšlenkách letíme naproti budoucnosti.

3.4 Scénář akce

Tomáš Baťa se narodil 3. dubna 1876, výročí 150 let od jeho narození tak připadá na 3. dubna 2026, na tento den zároveň vychází Velký pátek. To dle mého názoru není v rozporu s navrhovanou akcí, Památník je pietním místem se sakrální atmosférou a oslava výročí bude probíhat poklidnou tichou formou. Den významného výročí vyvrcholí po západu slunce projekcí a posíláním vzkazů Tomáši Baťovi. Taková událost ale vyžaduje i bohatý denní program.

3.4.1 Komentované prohlídky, beseda

Částečně budou zachovány standardní komentované prohlídky, ale s volným vstupem. Program ozvláští beseda vnučky Tomáše Bati, Rosemarie Blyth-Bata, která předsedá Nadaci Tomáše Bati ve Zlíně. Vyprávění a sdílení vzpomínek na jejího dědečka zapadá do konceptu vzpomínání a posílání přání. Věřím, že jazyková bariéra neodradí anglicky nemluvící a tlumočnice či tlumočník dokáží autenticky předat její příspěvky. Speciálně pro den výročí vznikne ve spolupráci s Památníkem edukační prohlídka pro děti. Na Velký pátek nepůjdou do školy a rodiče nebo další příbuzní by jim mohli tímto způsobem zpestřit den.

¹¹³ LASERWORLD, *Projection on different kinds of projection surfaces*, [2023]

3.4.2 Procházka po architektuře

Z důvodu příprav k večernímu programu bude potřeba Památník na pár hodin uzavřít. I přesto se návštěvníci v daném časovém rozmezí nebudou nudit. Zájemci se budou moct zúčastnit komentované procházky Zóna Zlín přibližující významné stavby města.

Tabulka 2 Harmonogram akce

9:30	Otevření Info-pointu PTB
10:00-10:50	Komentovaná prohlídka s volným vstupem
11:00-11:40	Edukační prohlídka s volným vstupem
12:00-12:50	Komentovaná prohlídka s volným vstupem
13:00-13:40	Edukační prohlídka s volným vstupem
14:00-15:00	Příprava Památníku na besedu s R. Blyth-Bata
15:00-16:00	Beseda s R. Blyth-Bata
16:30-18.30	Procházka Zóna Zlín
16:30-19:00	Přípravy Památníku k večerní projekci
19:21	Západ slunce
19:30	Oficiální zahájení oslavy Rosemarie Blyth-Bata odesílá první přání
19:30-21:30	Volný průběh – přání, projekce
21:45	Uzavření Památníku, úklid

(zdroj: vlastní)

3.5 Výstup z akce

Akce je navržena na míru danému místu a pro konkrétní den. Tím pádem je v tomto kontextu jedinečná a neopakovatelná. Prostřednictvím jejího konání se ale o Památníku může dozvědět více lidí, a byla by tak škoda událost nezachytit způsoby, které rozeberu následovně. Pro fungující propagaci je nezbytný foto i video report. Fotografie by měly být kvalitní a profesionální, proto se na místě počítá s fotografem, který zdokumentuje průběh a výsledné fotografie pomohou navodit atmosféru těm, kteří nebyli přítomní osobně. Zpracované fotky lze v praxi očekávat nejdříve druhý den, tudíž běžně akce

dokumentuje pověřená osoba i na mobilní telefon. Mimo fotek natáčí i videa a ihned je může sdílet na sociálních sítích. S tím se pojí i možnost využití služeb profesionálního kameramana. Podle mého názoru to tato akce nevyžaduje, ale částečně je možné tuto potřebu pokrýt časosběrným videem. Stativ s kamerou postavený v rohu Památníku nebude po setmění prostor narušovat a zachytí stabilní video, ze kterého bude zřetelný celý proces večerní projekce.

Kromě obrazové a video dokumentace se nabízí uchovat přání posílaná Tomáši Baťovi. Pro tento účel navrhuji vytvoření digitálního archivu, který bude aktualizován v reálném čase. Odkaz na archiv bude po dobu konání akce sdílený na sociálních sítích, opět jako možnost k nahlédnutí pro nepřítomné. Poté se archiv převede do finální podoby a bude přístupný na webových stránkách Památníku. Autoři jednotlivých přání či vzkazů si budou moct zpětně najít ten svůj a jednoduše ho sdílet na sítích či poslat přátelům.

Tato novodobá kronika bude mimo archivace vzkazů sloužit i jako odraz dnešní společnosti:

Co si lidé myslí o Tomáši Baťovi v roce 2026?

Kým je pro ně Tomáš Baťa 150 let po jeho narození?

Chovají k němu zlíňští obyvatelé stále velkou úctou?

To jsou otázky, na které nelze předem odpovědět. S tím se pojí ještě jedna praktická úvaha:

Co se stane, když dáme lidem možnost psát na „zed“ ve veřejném prostoru?

Narážím tím na možné nevhodné či vulgární výrazy. Lidé totiž budou postaveni před prázdnou plochu a do ruky se jim dostane pomyslný sprej, v tomto případě tvořící pouze slova. Pokud by je u psaní nikdo neviděl, dá se téměř s jistotou předpokládat, že se dříve či později objeví několik negativně kreativních textů. V tomto případě se ale předpokládá neustálý příchod návštěvníků, jak je patrné z dostupných fotografií dokumentující již proběhlé akce v Památníku. Byl by i tak někdo schopný před očima ostatních napsat vulgaritu? Podle mého názoru se tato možnost jeví jako pravděpodobná především u dětí, které by přišly bez doprovodu a jejich věk se může odhadem pohybovat mezi 10-15 lety. Tímto rozhodně nenaznačuji vyloučení některé věkové skupiny z participace, ale pouze upozorňuji na možné riziko.

Řešením by byla cenzura. Tohle slovo se asi nikomu nelíbí, v tomto případě ale minimálně stojí za zvážení. Zda tedy vzkazy cenzurovat nebo ne, na to odpovídat nebudu. Obě varianty mají svoje pro a proti. Nabízím prostor k diskusi na toto téma i možná řešení.

Dnešní technologie nabízí nové a jednodušší možnosti. Po staru by bylo zapotřebí odesílací formulář vzkazů naprogramovat pro vyloučení jednotlivých slov a spojení. To by bylo velmi pracné a neefektivní, jelikož český jazyk je velmi rozmanitý a stěží by se podařilo podchytit všechny nevhodné výrazy. Jsou ale i jiné způsoby.

Jedním je lidská kontrola v reálném čase. V praxi by to fungovalo tak, že se vzkaz z tabletu nejdříve odešle do jiného kontrolního zařízení pověřené osoby, která zkontroluje, že text neobsahuje vulgární výrazy a pokud bude v pořádku, potvrdí odeslání do promítacího zařízení. Tato akce se může odehrát v průběhu pár vteřin, jelikož rozsah textu bude omezen na zhruba 200 znaků.

Nabízí se ale i využití umělé inteligence, která by také v reálném čase rozpoznávala nevhodná slova. Tuto metodu považuji za efektivnější než ruční programování, nicméně stoprocentně se na ni spoléhat také nelze. Kontrola člověkem se jeví jako nejspolehlivější a z hlediska technické proveditelnosti se nezdá být ani příliš složitou.

3.6 Projektová část: technická dokumentace a vizualizace

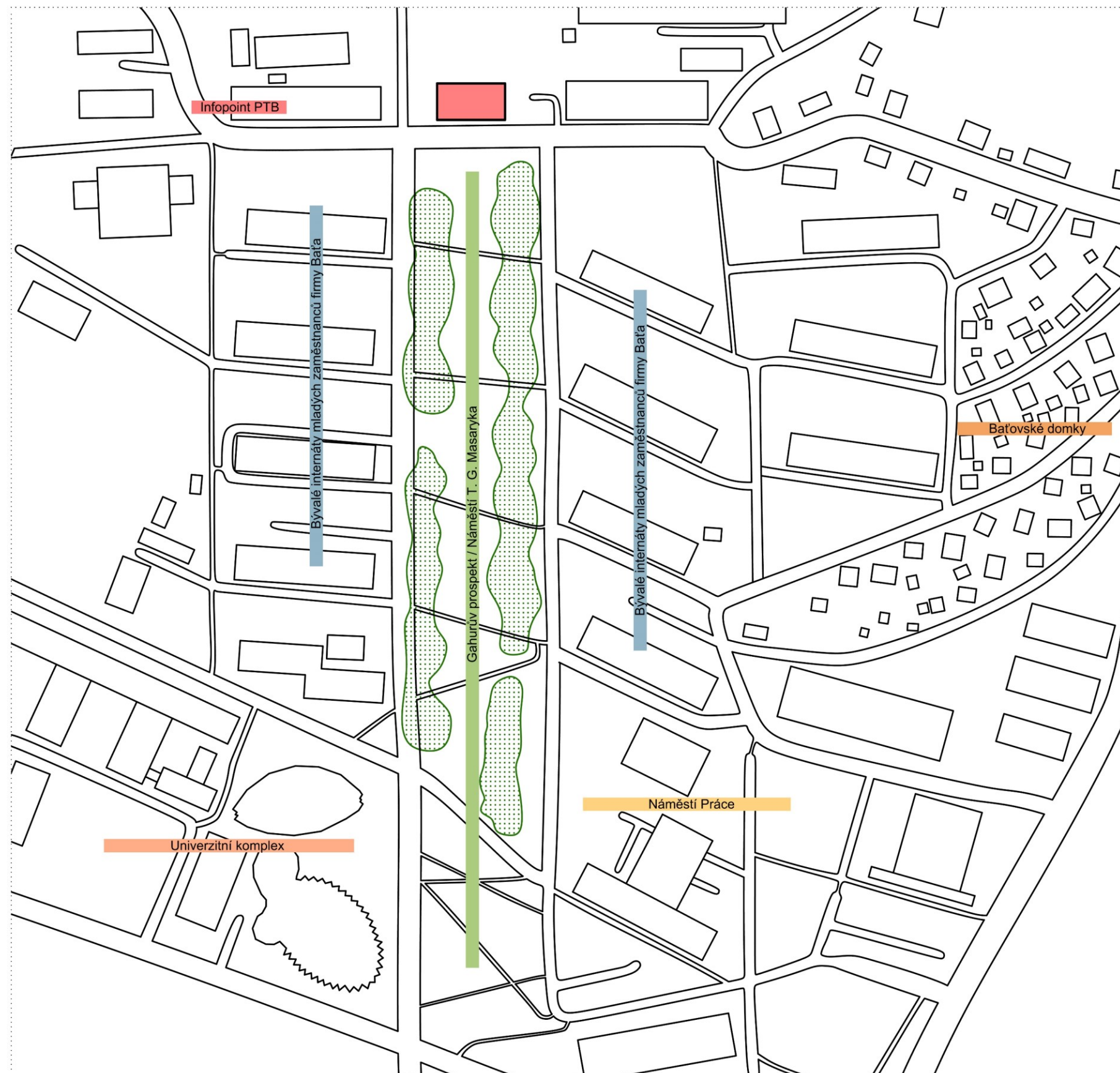
Seznam výkresů:

- 1/8 Kontext okolí
- 2/8 Půdorysné řešení vnitřní instalace
- 3/8 Řez A/A – celkové řešení
- 4/8 Projekce na plášť budovy
- 5/8 Půdorysné řešení venkovní instalace
- 6/8 Detail zavěšení textilie
- 7/8 Detail uchycení projektoru
- 8/8 Stojan na tablet

Seznam vizualizací:

- 1/5 Pohled na Památník a projekci¹¹⁴
- 2/5 Pohled na textilní projekční plochu
- 3/5 Pohled ze schodiště
- 4/5 Pohled na projekční plochu s tabletem
- 5/5 Detailní záběr instalace

¹¹⁴ Vizualizace je složena z fotografií, které mi poskytl Josef Řezníček/JsfAbb, a doplněna autorskými prvky.

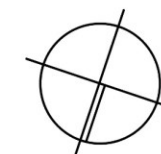


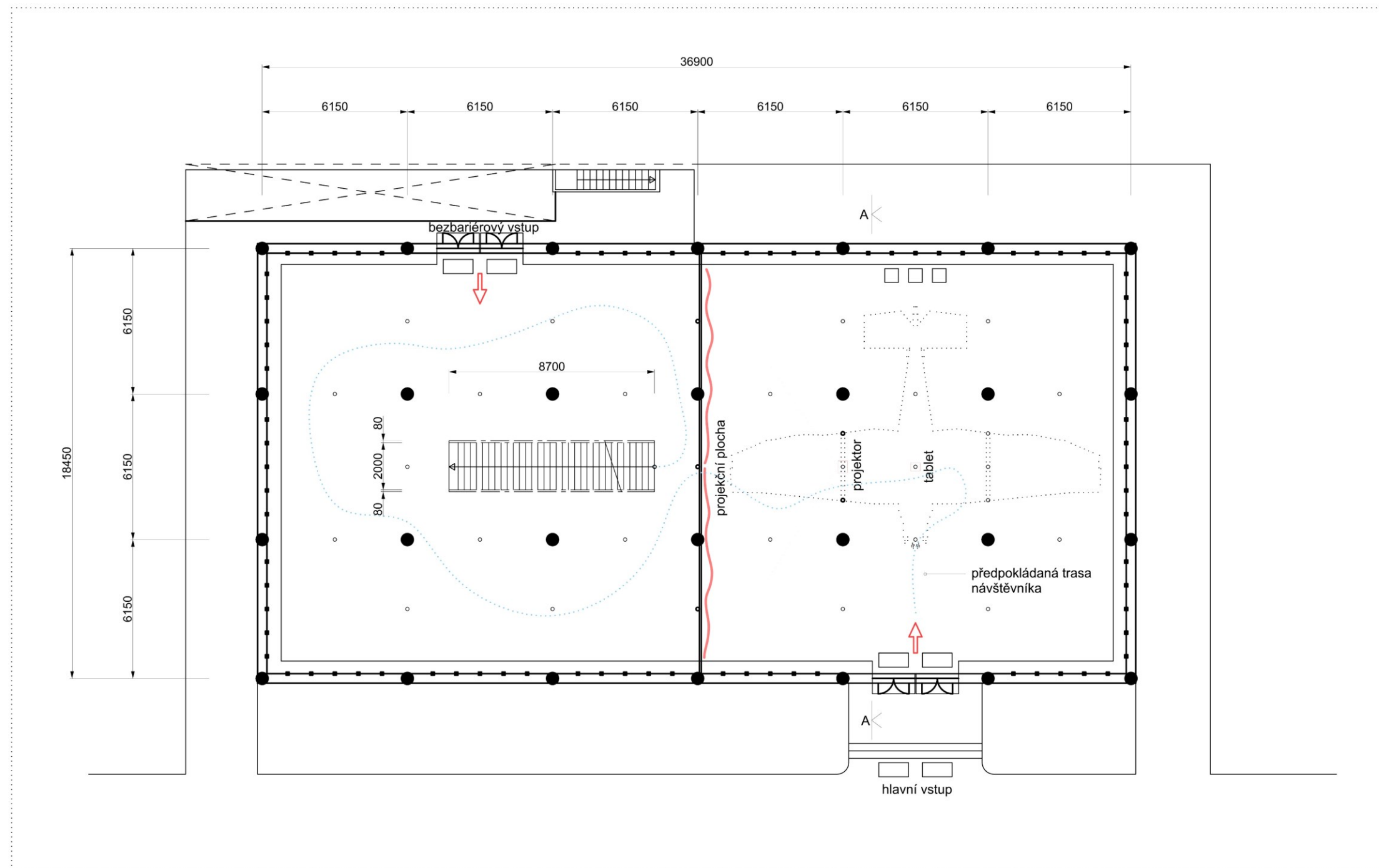
Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Kontext okolí

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Koláček

Číslo výkresu:
1/8
Měřítko:
1:2500



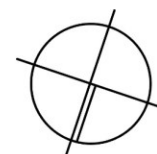


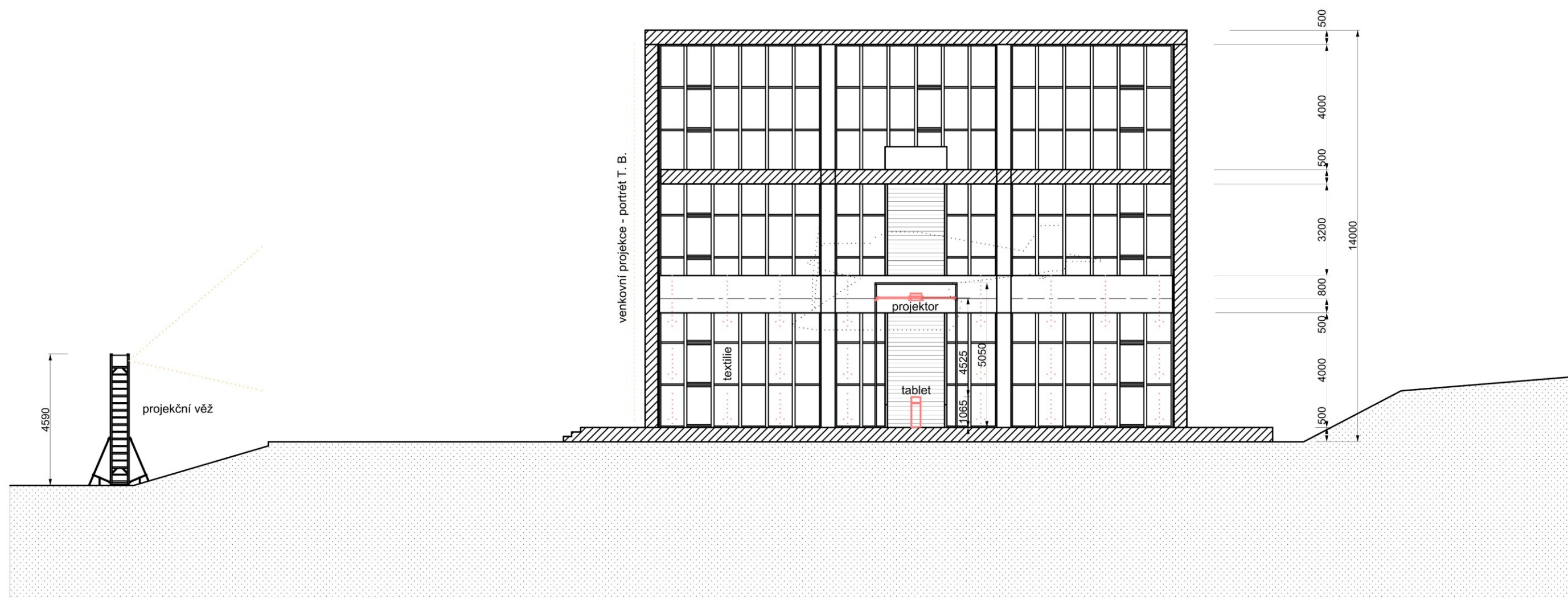
Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Půdorysné řešení vnitřní instalace

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Koláček

Číslo výkresu:
2/8
Měřítko:
1:400



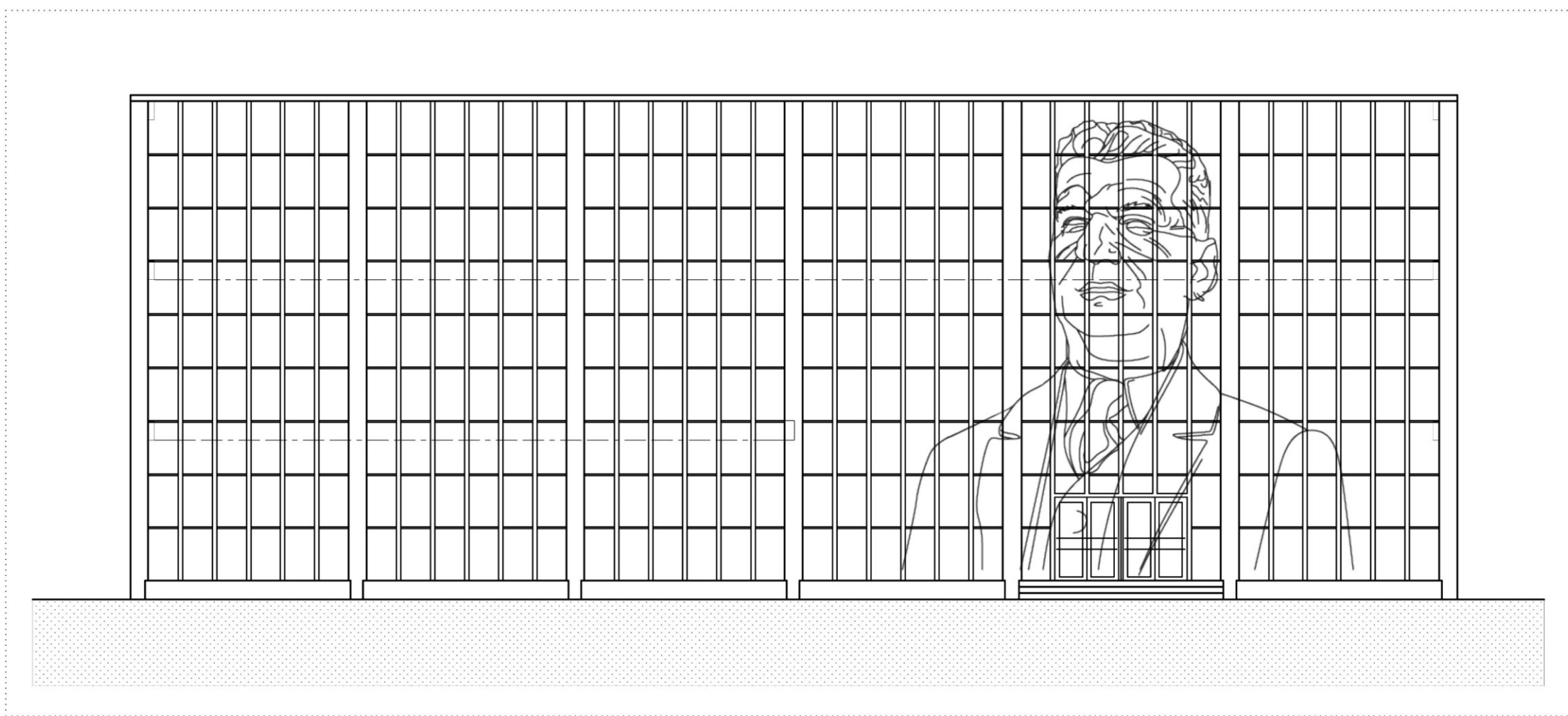


Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Řez A/A - celkové řešení

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Koláček

Číslo výkresu:
3/8
Měřítko:
1:150

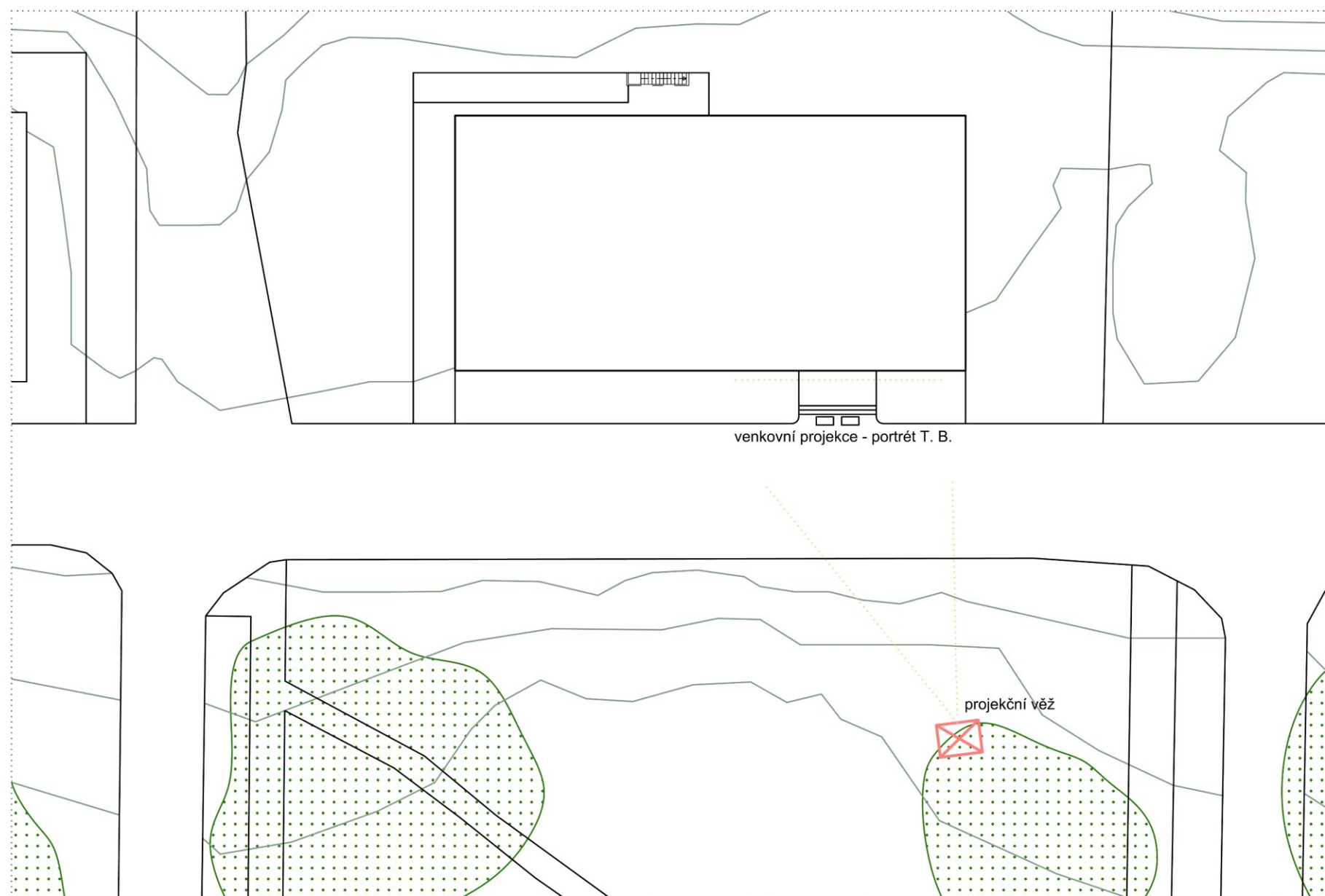


Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Projekce na plášť budovy

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Koláček

Číslo výkresu:
4/8
Měřítko:
1:150

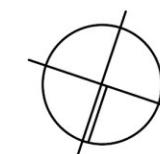


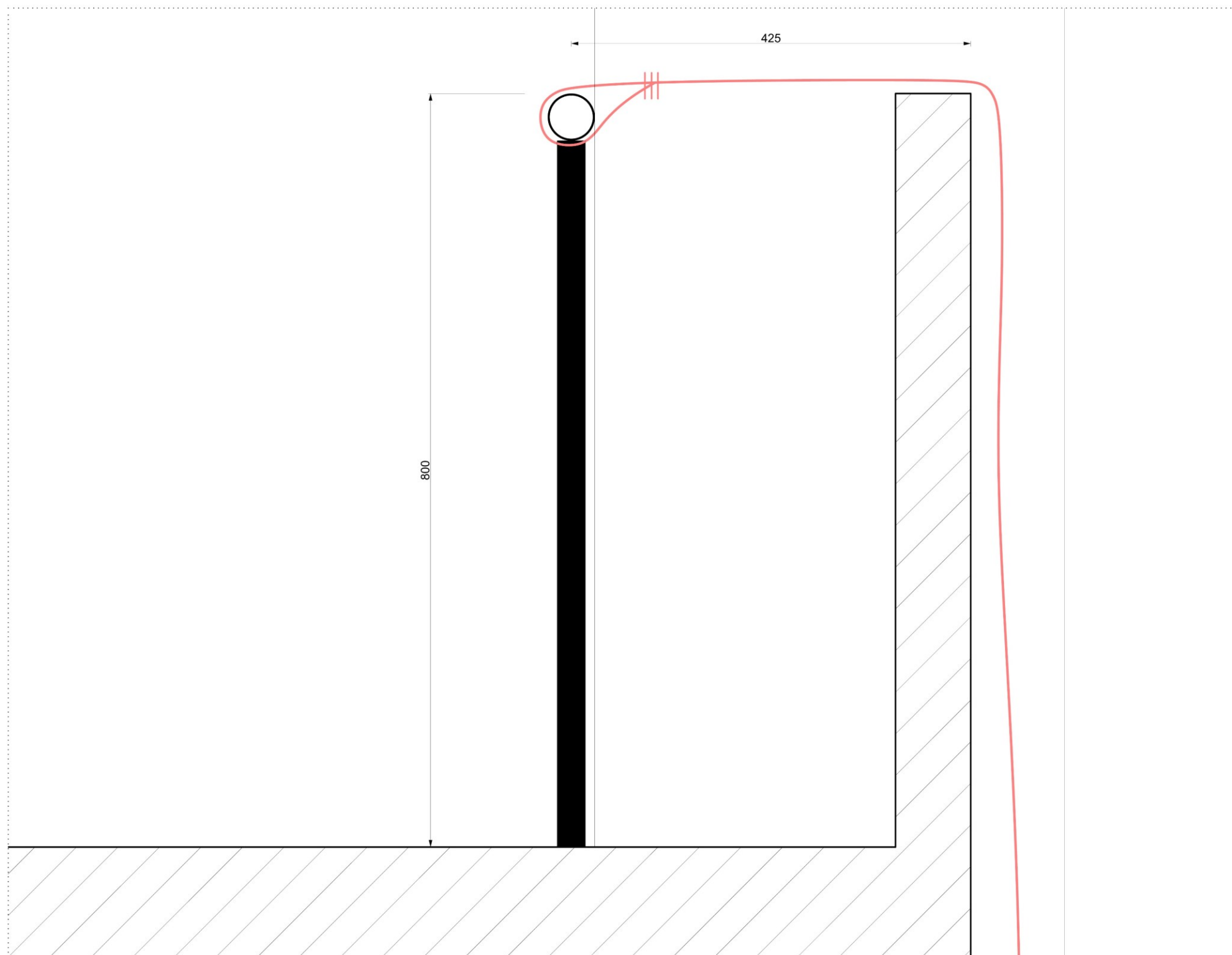
Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Půdorysné řešení venkovní instalace

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Kolářek

Číslo výkresu:
5/8
Měřítko:
1:200





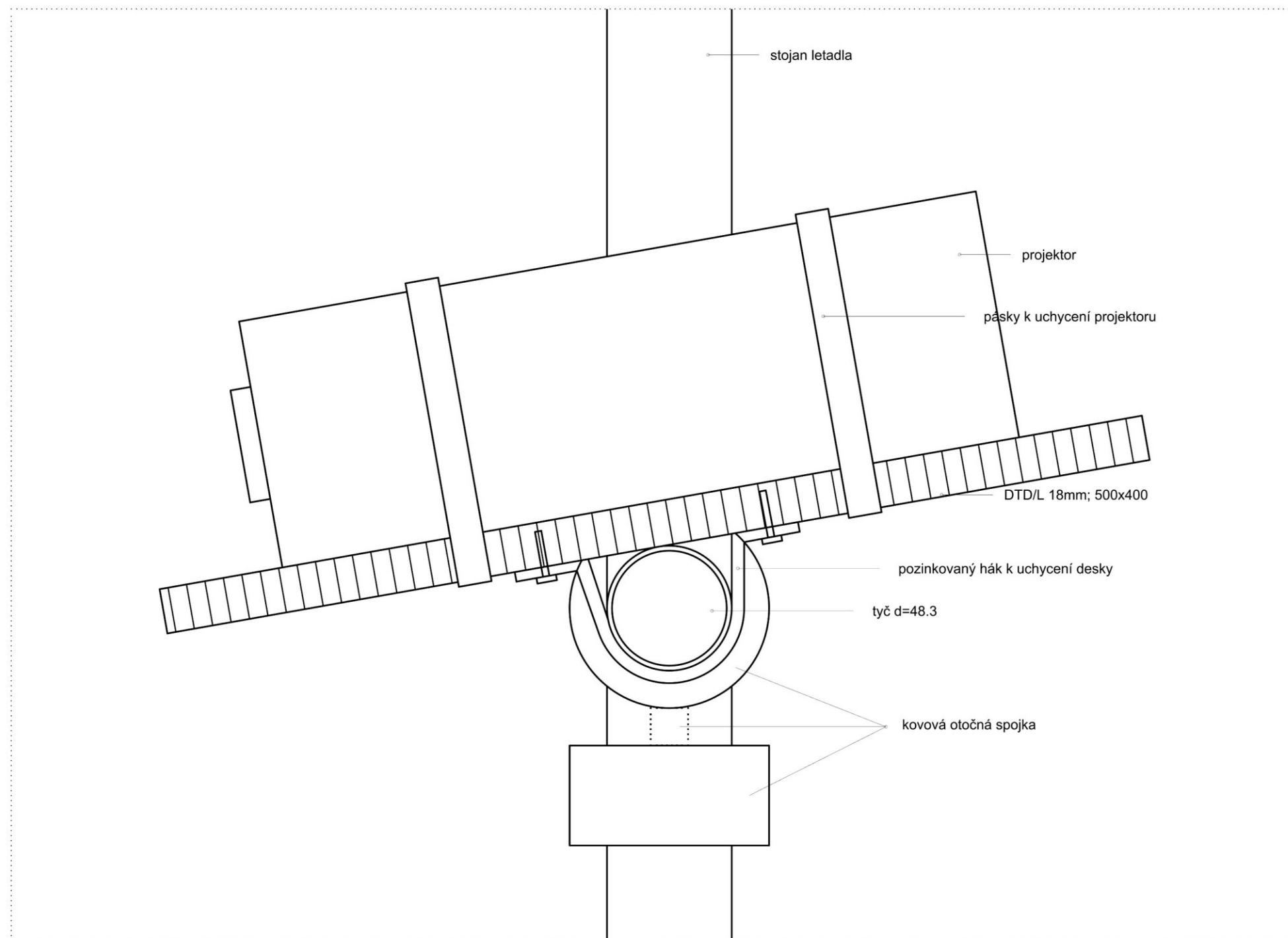
*2 pruhy textilie Voile CS značky ShowTex o rozměrech 10 x 6 m

Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Detail zavěšení textilie

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Koláček

Číslo výkresu:
6/8
Měřítko:
1:5

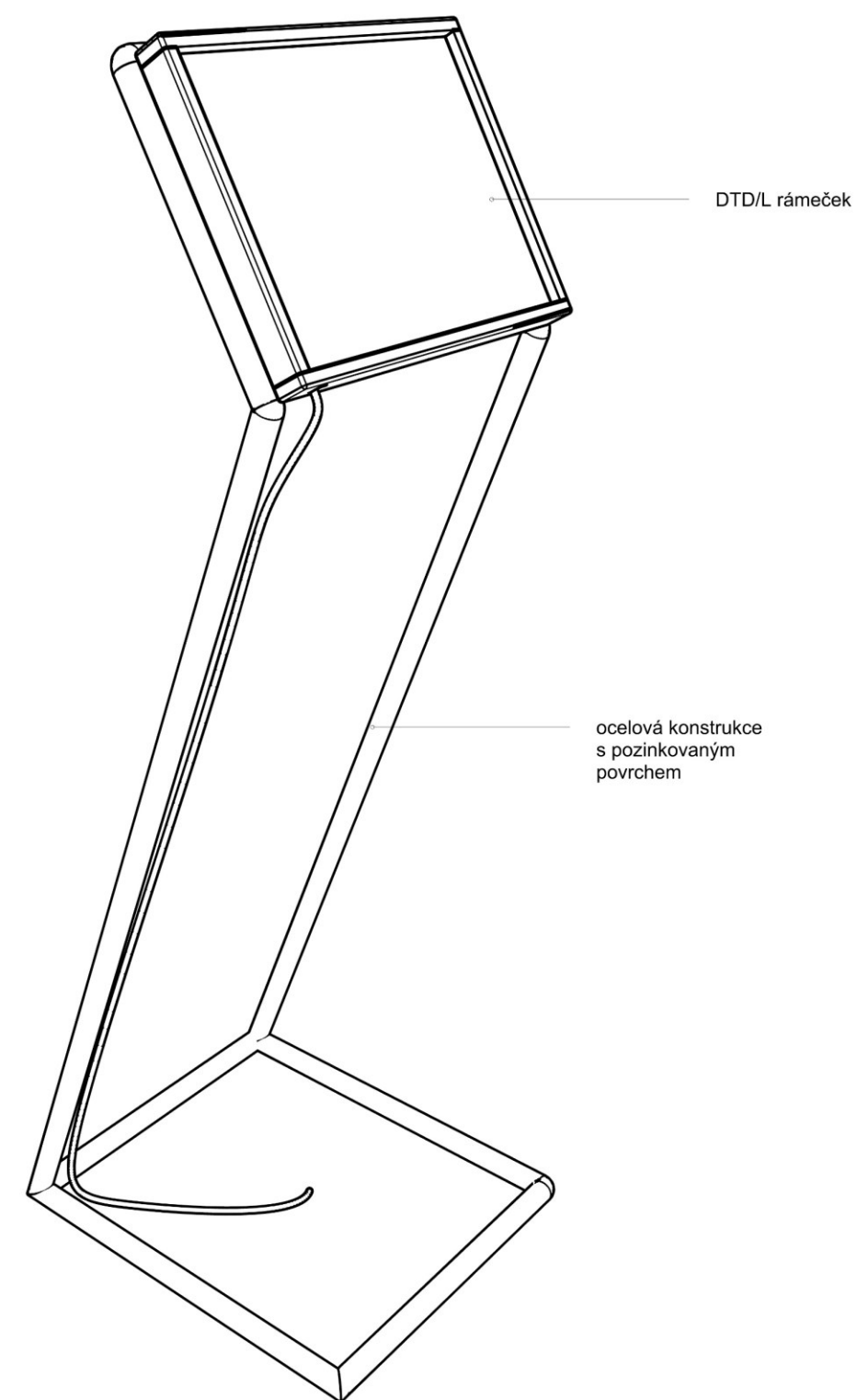
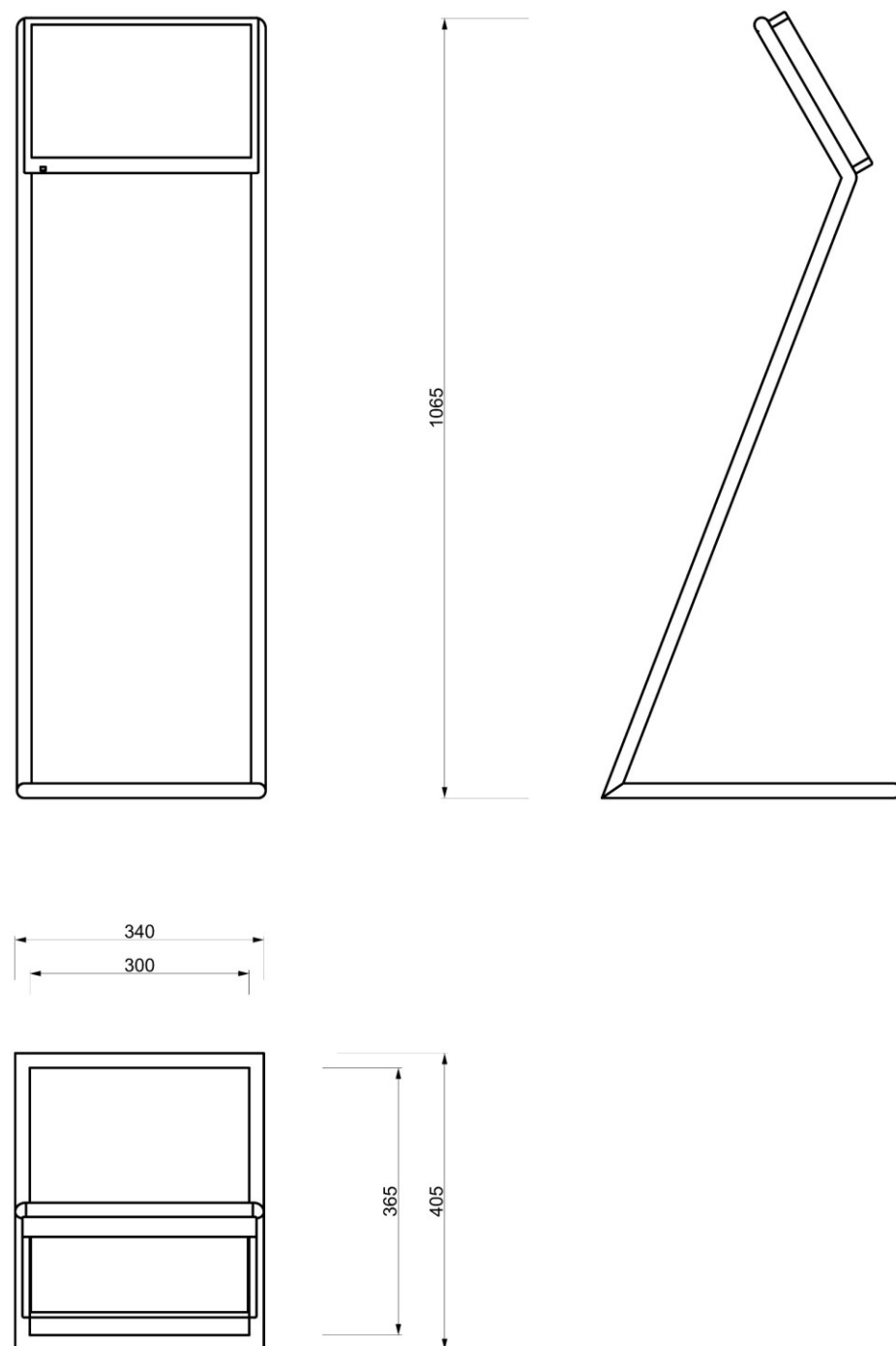


Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Detail uchycení projektoru

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Koláček

Číslo výkresu:
7/8
Měřítko:
1:2

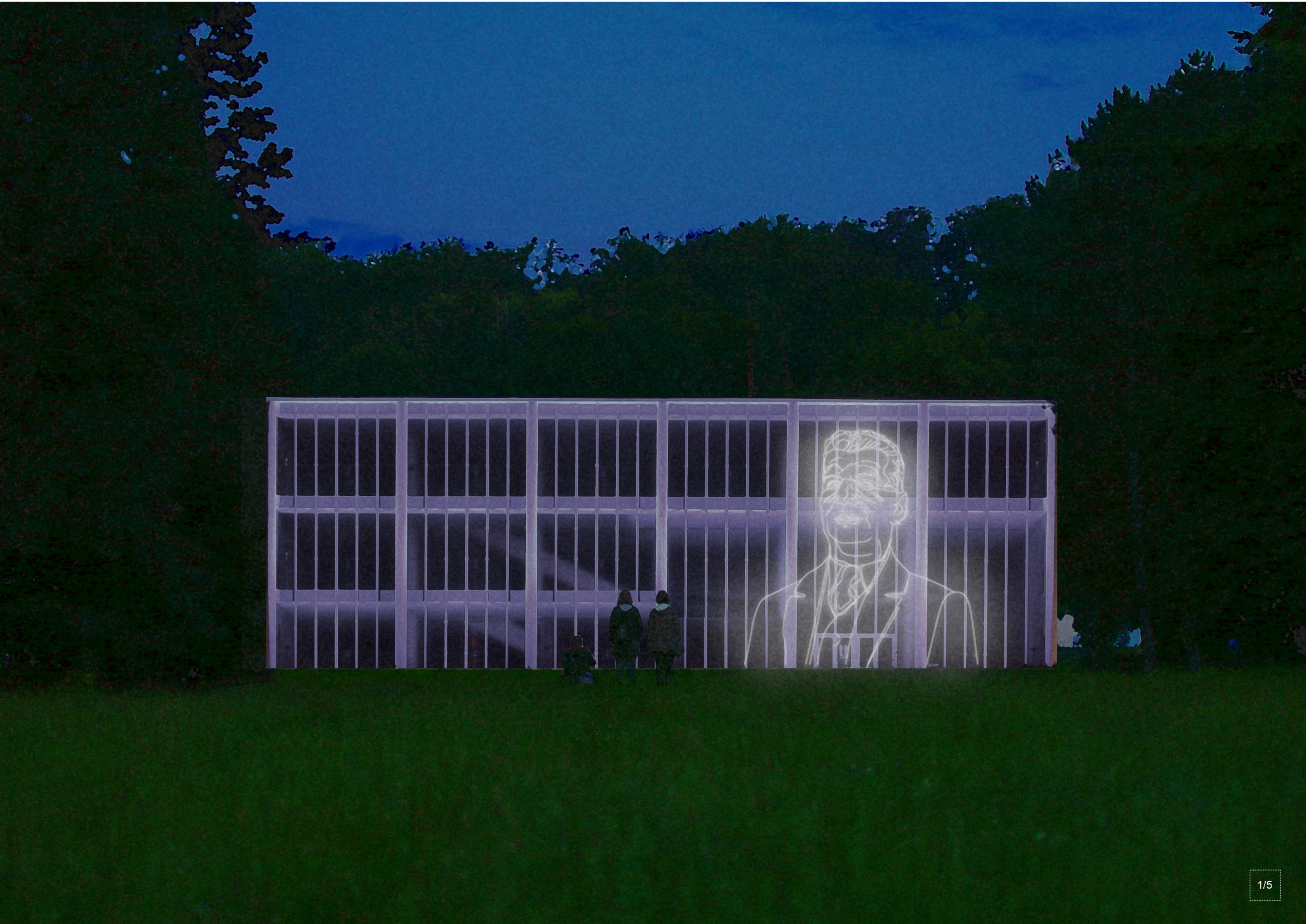


Název práce:
Návrh oslavy 150. výročí narození Tomáše Bati
v Památníku Tomáše Bati

Název výkresu:
Stojan na tablet

Vypracovala:
BcA. Markéta Hašková
Vedoucí práce:
Ing. arch. Kamil Koláček

Číslo výkresu:
8/8
Měřítko:
1:10



byste dnes žil, určitě byste už m

určíte byste u





byste dnes žil, určitě byste už měl plán na z

ZÁVĚR

Při úvaze nad závěrem jsem se myšlenkami vrátila k bakalářské práci a došlo mi, že jsem v obou akademických pracích řešila podobné problémy. V teoretické části jsem se taktéž zaobírala historickou architektonickou památkou postavenou v podobném období, ale v úplně jiném stylu a v obou případech jsem zasazovala nový prvek do existujícího prostoru.

Rešerší podobných příkladů jsem si ověřila, jak je třeba památná místa chránit a pečovat o ně. Slouží totiž k vyprávění příběhů a připomínání si událostí, často negativních. O to důležitější je na ně nezapomenout. K tomu mohou sloužit i rozebírané umělecké intervence, které prostor ožíví a upozorní na důležité téma. Teoretická část mě také navedla k respektujícímu přístupu k duchovním místům jako jsou památníky.

Můj návrh vznikl na základě blížící se události, která si zaslouží být reprezentativně oslavena a zprostředkována veřejnosti. Umělecká intervence je podle mého názoru vhodným způsobem, jak toho docílit. Věřím, že přidaná hodnota mého návrhu tkví v zapojení návštěvníků, na kterých tak závisí průběh akce. Proto jsem se snažila o návrh atraktivní, ale zároveň respektující formy interakce, která v lidech vyvolá zvědavost.

Hlavním přínosem práce je pro mě vznik samotného návrhu, který je svou myšlenkou velmi jasný a prostý, což je zároveň i charakteristika Tomáše Bati. Při hledání formy výstupu z akce jsem si pokládala otázky týkající se dnešní společnosti a jejímu vztahu k Baťovi. Případná realizace návrhu by mohla napomoci k získání odpovědí. Dalo by se říct, že návrh, ač neplánovaně, obsahuje podprahové podklady k možnému výzkumu.

Druhotným přínosem práce je moje osobní obohacení o nové znalosti, zkušenosti s vyhledáváním a zpracováním informací, z čehož budu nadále čerpat i v pracovním životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARCHIWEB, *Památník bojovníkům a obětem za svobodu vlasti*. Online. In: Archiweb. ©1997-2025. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/pamatnik-bojovnikum-a-obetem-za-svobodu-vlasti>. [cit. 2025-04-21]

BEAVEN, Kirstie. Performance Art The Happening. In: *Tate*. Online. [2017] [cit. 2025-01-08]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/h/happening/happening>

BERGMANN, Ivan. Návrhy přestaveb a dostaveb. In: BATA BLYTH, Rosemarie, HORŇÁKOVÁ, Ladislava, PEŠATOVÁ, Kateřina, et al. *Testament – manifest = Testament – manifesto*. Zlín, 2019, s. 255-259. ISBN 978-80-87766-17-0.

CIGLER, Václav; MOTYČKA, Michal; ŠINDELOVÁ, Jana a ADLEROVÁ, Alena. *Václav Cigler - prostory, projekty = Václav Cigler - spaces, projects = Václav Cigler - Räume, Projekte*. Praha: Michal Motyčka], 2009, s. 396. ISBN 978-80-254-4978-3.

CRAVEN, Jackie. *About the 2005 Berlin Holocaust Memorial*. Online. In: ThoughtCo. 18. 7. 2019. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/the-berlin-holocaust-memorial-by-peter-eisenman-177928>. [cit. 2025-04-21].

CZECHDESIGN. *Architektonický skvost připomíná místo, kde se narodil Jan Palach. Rodný dům ve Všetatech je příkladem výrazné, přesto citlivé piety*. Online. In: Czech Design. 19. 1. 2022. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/architektonicky-skvost-pripomina-misto-kde-se-narodil-jan-palach-rodny-dum-ve-vsetatech-je-prikladem-vyrazne-presto-citlive-piety>. [cit. 2025-04-21].

ČERNÝ, Jiří. *Základy scénického a architektonického svícení 1-3*. Druhé, revidované vydání. Praha: Nakladatelství AMU, 2021. ISBN 978-80-7331-565-8.

FABRIC WORKSHOP AND MUSEUM, *Bill Viola: The Veiling*. Online. In: FWM. 2019. Dostupné z: <https://fabricworkshopandmuseum.org/exhibition/bill-viola-the-veiling/>. [cit. 2025-04-21].

FOLTÝNOVÁ, Marie a ŠULCOVÁ, Pavlína (ed.). *Umění pro město*. Praha: GHMP, 2024, s. 24-26. ISBN 978-80-7010-198-8.

FREMLOVÁ, Vendula. (Současné) umění v sakrálním prostoru (Editorial). *Život: Revue Umělecké besedy*. 2023, roč. 15, č. 18, s. 1. ISSN 0231-8539.

GUTIÉRREZ, Lilia. *Místa, kde můžeme být hrdí na naši zem. Nově postavené památníky vzdávají hold českým osobnostem i kvalitní architektuře*. Online. In: Czech Design. 2023. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/mista-kde-muzeme-byt-hrdi-na-nasi-zem-nove-postavene-pamatniky-vzdavaji-hold-ceskym-osobnostem-i-kvalitni-architektury>. [cit. 2025-04-21].

HÁBL, Patrik, *Ego se musí absolutně vyfouknout*. Fremlová Vendula. In: *Život: Revue Umělecké besedy*, 2023, roč. 15, č. 18, s. 5-8. ISSN 0231-8539.

HORŇÁKOVÁ, Ladislava. Rozloučení s Domem umění aneb Od Památníku k Památníku. *Prostor Zlín*. 2013, 20(2), 44-48. ISSN 1212-1398.

HORŇÁKOVÁ, Ladislava. Životní příběh architekta Františka Lýdie Gahury. In: BATA BLYTH, Rosemarie, HORŇÁKOVÁ, Ladislava, PEŠATOVÁ, Kateřina, et al. *Testament – manifest = Testament – manifesto*. Zlín, 2019, s. 49-89. ISBN 978-80-87766-17-0.

HORŇÁKOVÁ, Ladislava. *František Lýdie Gahura: 1891-1958: projekty, realizace a sochařské dílo*. II. vydání. Ve Zlíně: Nadace Tomáše Bati ve spolupráci s Krajskou galerií výtvarného umění, 2022. ISBN 978-80-908563-3-2.

JIRSOVÁ, Klára. Jak vnést současnost do starého kostela. *Život: Revue Umělecké besedy*. 2023, roč. 15, č. 18, s. 21-22. ISSN 0231-8539.

KOUTNÝ, Tomáš. Filharmonie v památníku. In: BATA BLYTH, Rosemarie, HORŇÁKOVÁ, Ladislava, PEŠATOVÁ, Kateřina, et al. *Testament – manifest = Testament – manifesto*. Zlín, 2019, s. 223. ISBN 978-80-87766-17-0.

LASERWORLD, *Projection on different kinds of projection surfaces*. Online. In: Laserworld. [2023]. Dostupné z: <https://www.laserworld.com/en/laser-show-examples/projections-on-different-surfaces.html>. [cit. 2025-01-08].

LAWSON, Thomas. Michael Asher: There is Never Enough Time to Get Everything Said. Online. In: *East of Borneo*. 24. 5. 2022 [cit. 2025-01-08]. Dostupné z: <https://eastofborneo.org/articles/michael-asher-there-is-never-enough-time-to-get-everything-said/>

MCA ATELIER, *Památník Jana Palacha*. Online. In: Archiweb. ©1997-2025. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/pamatnik-jana-palacha>. [cit. 2025-04-21]

MERHAUT, Vladislav. Explosionalismus Vladimíra Boudníka. *Art & antiques*. Online. Praha: Artantiques media, 2007, 6(10) [cit. 2025-01-10]. ISSN 1213-8398. Dostupné z: <https://www.artantiques.cz/explosionalismus-vladimira-boudnika>

MICHOINOVÁ, Dagmar. K barevnosti památníku. In: BATA BLYTH, Rosemarie, HORŇÁKOVÁ, Ladislava, PEŠATOVÁ, Kateřina, et al. *Testament – manifest = Testament – manifesto*. Zlín, 2019, s. 139. ISBN 978-80-87766-17-0.

NAIK, Sihaam. *NownessExperiments: Shabah El Rih*. Online. In: Nowness. 2020. Dostupné z: <https://www.nowness.com/series/nowness-experiments/grand-theatre-beirut>. [cit. 2025-05-03].

NGUEMA, Yann. *Gravity*. Online. In: YannNguema, 2022. Dostupné z: <https://yannnguema.com/gravity>. [cit. 2025-04-21]

PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI, *Hra barev připomene 130 let firmy Bat'a (21. září 2024)*. Online. 26. 8. 2024. Dostupné z: <https://pamatnikbata.eu/navsteva-pamatniku>. [cit. 2025-04-21]

PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI, *Návštěva památníku*. Online. © 2025. Dostupné z: <https://pamatnikbata.eu/navsteva-pamatniku>. [cit. 2025-04-21]

PAVLECHOVÁ, Tamara. *Památník v Letech se dočká pietní podoby. Místo, kde zahynuli během holokaustu Romové, otevře v nové podobě v roce 2023*. Online. In: Czech Design. 13. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/pamatnik-v-letech-se-docka-pietni-podoby-misto-kde-zahynuli-behem-holokaustu-romove-otevre-v-nove-podobe-v-roce-2023>. [cit. 2025-04-21].

POSPÍŠILOVÁ, Aneta. *Perla světového funkcionalismu opět září nad Zlínem. Památník Tomáše Bati se dočkal zdařilé rekonstrukce*. Online. In: Czech Design. 25. 8. 2021. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/perla-svetoveho-funkcionalismu-opet-zari-nad-zlinem-pamatnik-tomase-bati-se-dockal-zdarile-rekonstrukce>. [cit. 2025-04-21]

SHOWTEX, *Making Magic with Scrim Projections*. Online. In: ShowTex. 11. 7. 2020. Dostupné z: https://www.showtex.com/en/blog/buyers-guide-fabrics/making-magic-scrim-projections?utm_source=chatgpt.com. [cit. 2025-04-21]

SCHMELZOVÁ, Radka. *Lekce z landartu, performance a konceptuálního umění. Art & antiques*. Online. Praha: Artantiques media, 2008, 7(2) [cit. 2025-01-08]. ISSN 1213-8398. Dostupné z: <https://www.artantiques.cz/lekce-z-landartu-performance-a-konceptualniho-umeni>

SCHMIDT, Norbert. *TZ: Christian Helwing*. Online. In: Artalk. 6. 2. 2016. Dostupné z: <https://artalk.info/news/tz-christian-helwing>. [cit. 2025-04-21]

SILLANO, Eryka. *The Many Uses of Scrim in Theatre Sets*. Online. In: Specialty Theatre. 2017. Dostupné z: <https://specialtytheatre.com.au/uses-of-scrim-in-theatre-sets/>. [cit. 2025-05-15]

STELLA, JW a SCHMIDT, Norbert. *Choi Jeonghwa – Beautiful! Beautiful Life*. Online. In: Farnost Salvátor. 14. 10. 2012. Dostupné z: <https://www.farnostsalvator.cz/clanek/1645/choi-jeonghwa---beautiful!-beautiful-life>. [cit. 2025-04-21].

SULZER, Jan a VOGELOVÁ, Lucie. *Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách*. Online. In: Archiweb. ©1997-2025. Dostupné z: archiweb.cz. [cit. 2025-04-21].

ŠMARDOVÁ, Lucie. *Gahurův prospekt*. Online. In: Zlínský architektonický manuál. Dostupné z: <https://zam.zlin.eu/objekt/15-gahuruv-prospekt>. [cit. 2025-04-21].

ŠPIDLOVÁ, Pavla. *Památník Tomáše Bati: Proměny, jeho rekonstrukce a navrácení původní funkce objektu*. Online. Brno, 2019 [cit. 2025-01-10]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/zsk4o/Pamatnik_Tomase_Bati.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Aleš Filip, Ph. D.

ŠTĚCH, Adam. *Gočár vs LeWitt. Interiér Gočárova kostela v Hradci Králové oživila umělecká intervence*. Online. In: EARCH. 7. 12. 2020. Dostupné z: <https://www.earch.cz/revue/clanek/gocar-vs-lewitt-interier-gocarova-kostela-v-hradci-kralove-ozivila-umelecka-intervence>. [cit. 2025-04-21].

URBAN, Tereza. *Bratři Stolinové pravidelně a s úspěchem zasahují do veřejného i akademického prostoru. Jak se pod jejich vlivem proměňuje Liberec?* Online. In: Czech Design. 6. 10. 2023. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/bratri-stolinove-pravidelne-a-s-uspechem-zasahuji-do-verejneho-i-akademického-prostoru-jak-se-pod-jejich-vlivem-promenuje-liberec>. [cit. 2025-04-21].

VÁCLAVOVÁ, Denisa, ŽIŽKA, Tomáš a DVOŘÁK, Jan. *Site specific*. Praha: Pražská scéna, 2008. ISBN 978-80-86102-44-3.

VŠETEČKA, Petr. *Idea a její obnova: složitá cesta k jednoduchosti*. In: BATA BLYTH, Rosemarie, HORŇÁKOVÁ, Ladislava, PEŠATOVÁ, Kateřina, et al. *Testament – manifest = Testament – manifesto*. Zlín, 2019, s. 99-139. ISBN 978-80-87766-17-0.

WU, Pengjun; LI, Xiaowen; FENG, YaFang a LIU, Yao. *The impact and transformation evaluation of art intervention in public space on ancient villages: a case study of Tengchong, Yunnan Province*. Online. *Scientific Reports*. 2025, roč. 15, č. 1. ISSN 2045-2322. Dostupné z: <https://doi.org/10.1038/s41598-025-87008-5>. [cit. 2025-04-21].

ZAVADIL, Emil. *Výtvarné umění v sakrálním prostoru. Život: Revue Umělecké besedy*. 2023, roč. 15, č. 18, s. 77. ISSN 0231-8539.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ K OBRÁZKŮM

ATELIER DE SANDALO, *Letadlo, se kterým se Tomáš Baťa zřítíl (1934)*. Online. In: Zlín.estránky. ©2006. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: https://zlin.estranky.cz/clanky/novy-zlin/pamatnik-t_-bati---museum_-dum-umeni-a-dalsi.html

ATOUI, Aya, *Shabah El Rih*. [audiovizuální záznam]. Online. In: Nowness. 2020. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.nowness.com/series/nowness-experiments/grand-theatre-beirut>

AVENDAÑO, Carlos, *Bill Viola, The Veiling, 1995*. Online. In: fabricworkshopandmuseum. 2019. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://fabricworkshopandmuseum.org/exhibition/bill-viola-the-veiling/>

BOYSPLAYNICE, *Budova ze skla, betonu a kovu; Interiér Památníku*. Online. In: CzechDesign. 2021_08_25. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/perla-svetoveho-funkcionalismu-opet-zari-nad-zlinem-pamatnik-tomase-bati-se-dockal-zdarile-rekonstrukce>

FRYČ, Martin, *Patrik Hábl, Michal Rataj: (Inter)spaces*. Online. In: martinfryc.eu. ©2015. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://martinfryc.eu/vystavy/patrik-habl-michal-rataj-interspaces/>

HAVLOVÁ, Ester, *Památník Jana Palacha*. Online. In: Archiweb. [2020]. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/pamatnik-jana-palacha>

KRAJSKÁ GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ VE ZLÍNĚ, *František Lydie Gahura*. Online. In: Český rozhlas Zlín. 2016-03-24. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://zlin.rozhlas.cz/pamatnik-tomase-bati-ve-zline-predstavuje-skleneny-skvost-funkcionalismu-7433156>

MARKEL, Benedikt, *Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách*. Online. In: Archiweb. [2024]. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/pamatnik-holokaustu-romu-a-sintu-v-cechach>

MUZEUM JIHOVÝCHODNÍ MORAVY VE ZLÍNĚ, *Náměstí T. G.Masaryka ve Zlíně v roce 1937*. Online. In: Impuls. 2024-03-23. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: https://www.impuls.cz/regiony/zlinsky-kraj/zlin-nazvy-mist-promena-ulice-namesti-fotografie-vystava-historie.A240323_135804_imp-zlinsky_air

NEUBERT, Petr, *Intervence Patrika Hábla v kostele Nejsvětějšího Salvatora*. Online. In: Aktuálně.cz. 2020-04-10. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/patrik-habl-sothebys-drazba/r~9496503a7b4c11ea8972ac1f6b220ee8/>

NEUBERT, Petr, STANĚK, Martin, *Christian Helwing – Free Visit*. Online. In: Akademická farnost Praha. 2016. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.farnostsalvator.cz/en/gallery/162/christian-helwing---free-visit>

NEUBERT, Petr, *Z letošního Popelce umělců*. Online. In: Akademická farnost Praha. 2019. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: https://www.farnostsalvator.cz/public/salvatore/Salvatore_duben_nahled.pdf

NOVOTNÝ, Dalibor, *Dům umění se dočkal instalace varhan*. Online. In: Památník Tomáše Bati. ©2025. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://pamatnikbata.eu/o-pamatniku>

ONOMONOPHOTOGRAPHY, *Kaple sv. Václava*. Online. In: Zlínský architektonický manuál. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://zam.zlin.eu/objekt/110-kaple-sv-vaclava>

PAMÁTNÍK TOMÁŠE BATI, © 2025. Online. In: Památník Tomáše Bati. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://pamatnikbata.eu/>

PRAHA 10, *Pocta Jiřině Haukové a Jindřichu Chalupeckému*. Online. In: Pražská drbna. 2020-12-21. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://prazska.drba.cz/z-kraje/praha-10/4374-haukovou-a-chalupeckeho-bude-ve-vrsovicke-parku-pripominat-billboard-ten-bude-rizeny-umelou-inteligenci.html>

SLÁVIK, Matěj. *Zlínská radnice chce proměnit Dům umění znovu v Památník Tomáše Bati*. Online. In: Zlínský deník. 2011-11-07. [Cit. 2025-01-10]. Dostupné z: https://zlinsky.denik.cz/galerie/dum_umeni.html?back=3171592463-2469-55&photo=3

SOKA, *Památník T. Bati, 1933*. Online. In: Turistický informační portál města Zlína. 2019-10-10. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <http://www.ic-zlin.cz/26123n-pamatnik-tomase-bati-ziskal-dve-prestizni-ceny>

STANĚK, Martin, *Václav Cigler – Studánky*. Online. In: Akademická farnost Praha. 2009. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.farnostsalvator.cz/galerie/56/vaclav-cigler---studanky---25-2--12-4-2009>

STUDIO FLUSSER, *Instalace Věty po konceptuálním umění umělce Petra Duba*. Online. In: Earch. 2020-12-07. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.earch.cz/revue/clanek/gocar-vs-lewitt-interier-gocarova-kostela-v-hradci-kralove-ozivila-umelecka-intervence>

STUDIO PIERRE 2 LUNE, *Gravity*. Online. In: Yann Nguema. 2022. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://yannnguema.com/gravity>

ŠMÍDEK, Petr, *Holocaust-Mahnmal – pomník všem v Evropě zavražděným Židům*. Online. In: Archiweb. 2006. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/holocaust-mahnmal-pomnik-vsem-v-evrope-zavrazdenym-zidum>

ŠMÍDEK, Petr, *Památník bojovníkům a obětem za svobodu vlasti*. Online. In: Archiweb. 2014. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/pamatnik-bojovnikum-a-obetem-za-svobodu-vlasti>

VAŇHARA, Josef, *Interiér Památníku ve 30. letech*. Online. In: Památník Tomáše Bati. ©2025. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://pamatnikbata.eu/o-pamatniku>

VAŇHARA, Josef, *Pohled na školní čtvrť z terasy hotelu Společenský dům (1935)*. Online. In: Zlínský architektonický manuál. [Cit. 2025-05-14]. Dostupné z: <https://zam.zlin.eu/objekt/63-vzdelavani-mladych-zen-masarykovy-skoly>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 František Lydie Gahura.....	12	Obrázek 34 Půdorysné schéma jedné z variant návrhu (zdroj: vlastní)	31
Obrázek 2 Pohled na školní čtvrť z terasy hotelu Společenský dům (1935)	13	Obrázek 35 Vizualizace jedné z variant návrhu (zdroj: vlastní)	31
Obrázek 3 Kaple sv. Václava	13	Obrázek 36 Vizualizace další verze (zdroj: vlastní).....	32
Obrázek 4 Památník T. Bati	14	Obrázek 37 Verze finální varianty (zdroj: vlastní)	32
Obrázek 5 Letadlo, se kterým se Tomáš Baťa zřítíl (1934)	14	Obrázek 38 Půdorysné schéma finálního řešení (zdroj: vlastní)	32
Obrázek 6 Náměstí T. G.Masaryka ve Zlíně v roce 1937	14	Obrázek 39 Schéma upevnění projektoru (zdroj: vlastní)	32
Obrázek 7 Interiér Památníku ve 30. letech.....	15	Obrázek 40 Schéma upevnění textilie (zdroj: vlastní).....	32
Obrázek 8 Dům umění se dočkal instalace varhan	15	Obrázek 41 Stojan na tablet (zdroj: vlastní).....	33
Obrázek 9 Zlínská radnice chce proměnit Dům umění znovu v Památník Tomáše Bati	16	Obrázek 42 Ilustrace na webu Památníku Tomáše Bati	33
Obrázek 10 Interiér Památníku	17	Obrázek 43 Schéma projekce na skleněný plášť (zdroj: vlastní).....	34
Obrázek 11 Budova ze skla a kovu	17	Obrázek 44 Schéma venkovní projekce s promítací věží (zdroj: vlastní).....	34
Obrázek 12 Holocaust-Mahnmal – pomník všem v Evropě zavražděným Židům	18		
Obrázek 13 Památník bojovníkům a obětem za svobodu vlasti	18		
Obrázek 14 Památník Jana Palacha	19		
Obrázek 15 Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách	19		
Obrázek 16 Instalace Věty po konceptuálním umění umělce Petra Duba	21		
Obrázek 17 Pocta Jiřině Haukové a Jindřichu Chalupeckému	22		
Obrázek 18 Intervence Patrika Hábla v kostele Nejsvětějšího Salvatora	22		
Obrázek 19 Patrik Hábl, Michal Rataj: (Inter)spaces	23		
Obrázek 20 Václav Cigler - Studánky	23		
Obrázek 21 Christian Helwing – Free Visit.....	24		
Obrázek 22 Z letošního Popelce umělců	24		
Obrázek 23 Bill Viola, The Veiling, 1995.....	25		
Obrázek 24 Shabah El Rih	25		
Obrázek 25 Gravity.....	25		
Obrázek 26 Fáze návrhu 1 (zdroj: vlastní)	28		
Obrázek 27 Fáze návrhu 2 (zdroj: vlastní)	28		
Obrázek 28 Fáze návrhu 3 (zdroj: vlastní)	29		
Obrázek 29 Světelná zkouška na sklo (zdroj: vlastní)	29		
Obrázek 30 Efekt struktury skla na textilií (zdroj: vlastní)	30		
Obrázek 31 Detail struktury (zdroj: vlastní)	30		
Obrázek 32 Světelná zkouška na ochozu (zdroj: vlastní).....	30		
Obrázek 33 Světelná zkouška na ochozu s textilií (zdroj: vlastní)	30		

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Statistika návštěvnosti PTB 28

Tabulka 2 Harmonogram_akce 35

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: CD dokumentace

